

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

pravoslavlj.rs

Број 1135 Цена 90 динара 2.5 KM 1. јул 2014. године Излази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Званични приједи

На предлог Св. Арх. Синода СПЦ, Патријарх српски Иринеј је у Српској патријаршији, 12. јуна 2014. доделио Орден Светог Саве I степена г. Александру Лукашенку, председнику Републике Белорусије. Ово високо признање председник Белорусије је добио „за пружање неопходне хуманитарне помоћи пострадалима у Србији после НАТО бомбардовања 1999. као и у спасавању угрожених и пружању неопходне им помоћи током овогодишњих катастрофалних поплава“.

Додели ордена су присуствовали новоизабрани Епископ аустријско-швајцарски Г. Андреј, Ђакон Александар Секулић и протођакон Радомир Ракић.

У Амбасади Русије

Поводом националног празника Дана Русије у Амбасади Русије у Србији одржан је, 10. јуна 2014. свечани пријем којом су присуствовали Патријарх српски Г. Иринеј и председник Србије Томислав Николић.

Пријему су присуствовали и министри Владе Србије: г. Ивица Дачић, гђа Зорана Михајловић, г. Братислав Гашић, г. Небојша Стефановић, г. Иван Тасовац, г. Вања Удовичић, посланици Групе пријатељства са Русијом Скупштине Србије на челу са Драгомиром Карићем, као и бројни представници дипломатског кора у Србији.

Пријем је отворио амбасадор Русије у Србији г. Александар В. Чепурин који је између осталог рекао: „Хвала што сте нашли времена да дођете на овај значајан дан у тако замршеним временима како за Русију, тако и за Србију. Посебну захвалност упућујемо председнику Србије и Његовој Светости Патри-

јарху Српском – давним и поузданим пријатељима Русије. Данас славио 1152. годину постојања руске државе, од Рјурика 862. године до Путина 2014... Недавне катастрофалне поплаве биле су велико искушење за српски народ али су и пружиле прилику Србима и њиховим пријатељима да покажу свој карактер, да покажу спремност да жртвују себе, покажу солидарност, узајамну помоћ. Несрећа је показала најбоље врлине српског народа. Отаџбина, част, достојанство – нису то празне речи за Русе и Србе.“

Извор: <http://www.ambasadarusije.rs>

На ВМА

Патријарх српски Иринеј служио је 11. јуна 2014. Св. Арх. Литургију у параклису Св. Луке Симферополског при Војномедицинској академији у Београду. Светој Литургији присуствовали су начелник ВМА са лекарима и особљем, велики број верујућих пристиглих из свих крајева Србије и Београда, као и они који се лече у овој установи.

У Руском дому

Под покровитељством и у присуству Патријарха Српског у Руском дому је 11. јуна 2014. одржан хуманитарни концерт за помоћ пострадалима у поплавама које су задесиле Србију половином маја.

Концерту су присуствовали Епископ врањски Г. Пахомије, др Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама, Михаил Денисов, директор Руског дома, и други. Певачко друштво „Мокрањац“ при Храму Св. Саве отворило је концерт Молитвом Господњом, а потом су наступили бројни музички састави, оперски певачи и дечји хорови. Сав прилог са овог концерта је намењен за помоћ угроженима од поплава.

Извор: Радио Слово љубве

Фото: РТС

У САНУ

Његова Светост је присуствовао 13. јуна 2014. отварању Међународног научног скупа поводом стогодишњице Првог светског рата у Српској академији наука и уметности у Београду. Међу бројним званицама на скупу су били и говорили и председник Србије г. Томислав Николић и председник РС г. Милорад Додик.

Фото: Вечерње новости

Беседећи, Патријарх Иринеј је, између осталог, рекао да није случајно у Јеванђељу речено да су блажени они који мир доносе, истакавши да је веома важно знати истину и имати чињенице које је осликавају.

Извор: РТС

У Покровској цркви

Патријарх Иринеј је 15. јуна 2014. служио Св. Арх. Литургију у Цркви Покрова Пресвете Богородице у Београду уз саслужење свештеника и ђакона овога храма.

У Епархији средњоевропској

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј боравио је од 18. до 23. јуна 2014. у посети Епархији средњоевропској по последњи пут у својству администратора ове епархије. Током посете Епархији средњоевропској у пратњи Његове Светости био је протођакон др Дамјан Божић из београдске Саборне цркве.

У манастиру Пресвете Богородице у Химелстиру 19. јуна је одржано заседање Епархијског управног одбора, а председавао је Патријарх Иринеј као администратор. Сумирани су резултати администрирања Епархијом средњоевропском и донете су одлуке са циљем побољшања црквеног живота у Немачкој.

Патријарх Српски је 20. јуна служио Св. Арх. Литургију у манастиру Пресвете Богородице у Химелстиру, уз саслужење протојереја-ставрофора Ђорђа Трајковића, протојереја Неђе Јањића, Драгана Секулића, Борисава Симића, Драгана Јовановића, јереја Младена Јањића, и протођакона Дамјана Божића. За певницом су појали протонамесник Синиша Вујасиновић и Миленко Марковић. Његовој Светости су чтецирали Немања Андријашевић и Бојан Симић. Током Литургије, Патријарх је одликовао двојицу протојереја правом ношења напрсног крста – Неђу Јањића из Келна и Драгана Секулића из Берлина.

У суботу, 21. јуна, Патријарх Иринеј је посетио српски православни манастир у Ајтерфелду, где га је до

чекао настојатељ схијеромонах Јустин са верницима. Манастир је посвећен Благовестима и Преподобном Јустину Ђелијском. У тренутку Патријархове посете у манастиру је трајао скуп православних философа из Америке и Европе који су разговарали на тему биоетике. Његова Светост је учесницима скупа пожелео добродошлицу изразивши радост што се један овакав састанак одржава баш на овом месту.

Са настојатељем манастира, о. Јустином, Патријарх је обишао радове на изградњи новог храма. Радови су започети у децембру 2013. када је Патријарх Иринеј обавио освећење земље и благословио почетак радова.

Након посете Ајтерфелду, Патријарх српски Иринеј је у суботу 21. и недељу 22. јуна посетио српску православну цркву у историјском граду Ниρνбергу.

У суботу, 21. јуна, Патријарх је у пратњи протонамесника Станка Ракића и протођакона Дамјана Божића допутовао у Ниρνберг. Његову Светост су дочекали Митрополит средњоевропски и северноевропски Серафим (Румунска Црква), старешина ниρνбершког Храма Св. Ђирила и Методија протојереј Маринко Радмило, протојереј-ставрофор др Константин Спорea (Грчка Црква), протојереј Милорад Јовановић и верни народ ове парохије.

Патријарх Српски је заједно са Митрополитом Серафимом присуствовао васкршњем бденију које је служио протојереј Маринко Радмило уз саслуживање протођакона Дамјана Божића. За певницом су певали протојереј Милорад Јовановић и Марко Радмило. После бденија Патријарх је заједно са старешином храма обишао црквене просторије, канцеларије и парохијски дом. На позив Митрополита Серафима, Патријарх Иринеј је обишао и румунски манастир и седиште Митрополије средњоевропске у Ниρνбергу. Српски Патријарх је поздравио верни народ Румунске Православне Цркве говорећи о вишевековној братској љубави и православној вези између Румунске и Српске Православне Цркве.

фото: Дамјан Божић

Андрејград свечано отворен

„Данас је велики дан. Ово је прва велика прослава Видовдана кроз који видимо мир и присуство Божије у овом народу и у свету који је дело руку Његових“, поручио је Патријарх српски Иринеј на Св. Арх. Литургији у Цркви Св. цара Лазара и косовских мученика српских, служеној 28. јуна 2014. у Андрејграду. О прослави Видовдана у СПЦ више у наредном броју *Православља*.

У недељу, 22. јуна, Патријарх Иринеј је служио Св. Арх. Литургију у Ниρνбергу. Патријарха Српског су пред Храмом Св. Ђирила и Методија дочекали Митрополит Серафим и свештеници са многобројним верним народом. Патријарху су саслуживали Митрополит Серафим, протојереј-ставрофор Константин Спорea, протојереји Маринко Радмило и Милорад Јовановић, протонамесник Станко Ракић, протођакон Дамјан Божић, јерођакон Јован (Румунска Црква) и парохијски ђакон Златибор Којадиновић, док је потписник ових редова чтецирао и певао. Многобројни народ је присуствовао Светој Литургији, око 300 душа, а велики број њих се и причестио. Старешина храма је поздравио Патријарха Иринеја и пожелео му миран и дуговечан живот, и срдечно захвалио у име свештеника и народа ниρνбершке парохије на његовом присуству, уз поклон – мало облачење (епитрахил и мали омофор). Отац Маринко је нагласио да је ова Патријархова посета од историјског значаја за Црквену општину Ниρνберг.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је захвалио свештеницима и многобројном народу присутном на овом историјском догађају. Он је дао поуку српском народу који живи у дијаспори, далеко од своје земље – „да никада не забораве место где су њихове очи угледале светлост дана“. Такође је упозорио да не забораве да су Срби, православни и светосавски народ.

Овом приликом Патријарх Српски је срдечно захвалио свима онима који су помагали угроженом народу у време катастрофалних поплава које су задесиле Србију, Републику Српску и Босну.

Марко Радмило

ПРАВОСЛАВЉЕ 1135

2

Активности Патријарха

6

Пренос Моштију
Светог Јустина Новог Ђелијског
Епископ Ашанасије (Јевђић)

10

Разговор са глумцем
Богданом Диклићем
Не напред него увис!
Славица Лазић

14

Прича о опстајању и трајању
Снежана Крујниковић

16

Теологија и наука у дијалогу (7)
Холизам и редукционизам
Прођојереј Александар Михаиловић

18

Држава и Црква
у савременом друштву
Презвиџер Александар Ђаковац

21

„Хришћанско слово“ у Жаркову
Презвиџер Оливер Субојић

22

Српско богослужење:
традиција и савременост (3. део)
др Ксенија Кончаревић

24

Библијско полазиште
и претпоставке за настанак
женског монаштва
Епископ далматински Г. Фођије

28

Римокатоличка Црква
Свете Ане у Шапцу
др Александар Раковић

30

Како нас је видео А. Рајс (12)
Српска војска задивила свет
Анђоније Ђурић

32

Одједи и последице
Сарајевског Видовдана
1914. године
Радован Пилиповић

34

Срби у великом времену [III]
Блавоје Панђић

36

Визуелни језик ореола:
порекло и развој кроз векове (II)
Милена Стефановић Саји

38

Наука, уметност, култура...

40

Кроз хришћански свет

42

Из живота Цркве

46

Конкурс за упис у I разред бого-
словија Српске Православне
Цркве за 2014/15. школску годину

48

Огласи

На насловној страни:

Звона над зидом манастирске тврђаве
из 12. века, у манастиру Студеница
Фото: Снежана Крујниковић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитајер мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крујниковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Ђорђе Остојић

Чланови редакције
Презвитајер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун левизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500708000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају
ставаове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.рс
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СРП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

Пренос Моштију Светог Јустина Новог Ђелијског

Епископ Аџанасије (Јевђић)

Иако је ситна киша тог дана све време ромињала, неизбројне масе верног народа пристизале су на Свету Литургију, целивале Свете Мошти Светог Аве Свеправославног. Било их је са читавог Балкана, из Русије, Сирије, Грузије, Европе, Америке, и из свих западних делова бивше Југославије.

О 120-годишњици рођења и 35-годишњици блаженог престављења и 4-годишњици црквеног саборног прослављења Преподобног Оца Јустина, извршено је вађење из гроба, умивање, полагање у нови ковчег и преношење (грчки *ἀνακομιδή*) његових Светих Моштију – у његову задужбину, тробродни Храм у Манастиру Ђелијама, сходно вековном предању Свете Православне Цркве.

Овај свети чин обављен је по благослову и са учешћем надлежног Епископа Ваљевског г. Милутина, и по саборном договору тестаментарних наследника Светог Аве (осим једног који отпаде од тог благословеног сабора са свима *Светишима* и од „јединства вере и заједнице Духа Светога“, те „епископство његово

прими други“, а он се стрмоглави у понор раскола – отцепљења од читаве Саборнокатоличанске Цркве Православне).¹

Саборни договор је био да се вађење чесних Моштију из гроба обави два дана раније, како је

¹ О монаху Артемију и његовој парасинагоги = секти, како се богохулно и светохулно понела поводом овог свеправославног догађаја, в. *напомену* у подтексту.

то вековима устаљено у Светом Православљу. И то је и учињено током четвртка, 12. јуна 2014, не да би се „сакрило од народа“ (ка

ко клеветају „опадаци браће своје“ – Откр. 12, 10), него да се достојепно припреме – откопају, оперу од земље, осуше и мимиром помажу – Свете нетљене Мошти Божјег Угодника, Оца нашег и Учитеља у Христу Богочовеку и Цркви Његовој Православној.

У тој свештеној радњи, по Светој Литургији, коју је служио Митрополит Амфилохије, уз саслужење

Игумана Хиландарског о. Методија, и десетине саслужујућих јереја, јеромонаха и ђакана, из Србије и Свете Горе, и наравно уз причешће присутних Сестара и десетине Верника, међу којима су били и манастирски радници, изашли

смо на Авин Гроб, и са Водоосвећењем и певањем тропара, стихи-ра и канона Светом Оцу Јустину, започели пажљиво уклањање окол-огробног камења и затим земље из гроба, уз учешће уже групе: три Епископа, ваљевских јеромонаха и јереја и тројице браће Јелина: два светогорска јеромонаха и јед-ног јереја из Атине – искусних у том свештенолепном послу. Међу њима је био водећи јеромонах Се-рапион из Манастира Симонопет-ре, који нам је претходно доста-вио детаљан опис читавог поступ-ка, скоро као *Последовања Преноса Светишних Моштију* достављеног, у српском преводу, на увиђај и Епи-скопу Иринеју Бачком, а посебно надлежном Епископу Милутину и Управи Манастира Ђелија, који су требали да добију дозволу од надлежних општинских власти и санитарних служби, и такође да благовремено припреме потребне алатке, посуде, млаку воду, бело ви-но, пешкире, бела платна и остало

Пут Христов

Бденијем у навечерје празника отпочела је свечаност која је на дан посвећен Ави Јустину, настављена Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Патријарх српски Г. Иринеј, уз саслужење Епископа ваљевског Г. Милутина, Митрополита лимасолског Г. Атанасија (Кипар), Митрополита Месогеје и Лаврентије Г. Николаја (Грчка), Архиепископа Руске Заграничне Цркве Г. Марка (Берлин), и 15 епископа Српске Православне Цркве у матици и дијаспори, свештенства и свештенмонаштва из целог православног света.

Беседећи, Патријарх Српски је између осталог рекао: „Ава Јустин нас сабира неколико десетина година у ову светињу. Као Свети пророци Илија, Јеремија и Јован Претеча. Учи нас правом речју, каткад строгом да нас опомене и врати на прави пут – пут Христов. А има ли другог пута, којим можемо поћи, осим Христовог, светосавског, пута оца Јустина и других Божјих угодника? Заблагодаримо Господу, браћо и сестре, што нам је у ово тешко време подарио Владику Николаја и Аву Јустина и друге свете из рода нашег! Многи нам проричу да ћемо пропасти и нестати. Док сте ви овако бројни у светињама, не треба бринути. Имамо велике молитвенике пред лицем Божјим“, поручио је Патријарх Српски, позвавши верни народ на молитве за све у земљи и расејању, нарочито за наше светиње на страдалном Косову и Метохији.

Извор: Епархија ваљевска

потребно. Нови ковчег је био већ раније урађен (изрезбарен с ликовима Господа, Богомајке и Светог Аве и иконописаним поклопцем). По савременим захтевима позвани су, и учествовали, и два наша благочестива лекара и један археолог (једино није прихваћен захтев санитарних служби, који су такође једно време присуствовали, да сви откопници имају беле мантиле, рукавице и гас-маске). Договорено је такође да се још не пуштају други долазници у круг Манастира, из разлога безбедности и неометања радова.

Рад на постепеном откопавању и вађењу Светих Костију Преподобног Оца, које су нађене читаве (само са где-где деловима коже и ко

се, са читавим напрсним Крстом и мањим деловима одежди и дрвеног ковчега у којем је био сахрањен), трајао је све до подне, уз синхроно чишћење од земље и прање Светих Моштију млаком водом и белим вином, и уз помоћ лекара складно полагање истих (према анатомији људског скелета) на једно дрвено и уоквирено, сходних димензија (180x70см) носило, постављено на сунчеву светлост ради сушења.² Посебно пак издвојена је Света Лобања, пажљиво омивена (рукама игумана Хиландарског долепотписаног), и стављена на је-

² О свему овоме два лекара и археолог саставили су и потписали стручни *Записник*, који је остављен нама и архиви Епархије Ваљевске и Манастира Ђелија. ➔

дан сребрени дискос. Око заласка сунца, тако послане по анатомском складу тела Светога, Мошти су унете у стари Ћелијски Храм, да би сутрадан, у петак, по поновном сушењу на сунцу, Свете Мошти биле пажљиво помазане народним миром (Мр.14, 3; 16, 1; Лк. 23, 56 – 24, 1; Јн. 19, 40) донетим из Свете Горе, обавијене ватом и белним платном и положене у нови Ковчег од кедровине. Само је Света Лобања, са монашком Авином скуфијом на темену, остављена непокривена по челу, ради свенародног целивања.

Потом је, у предвечерње часове, Ковчег свечано у литију пренет у Стару Цркву Светих Архангела у Манастиру Ћелијама, и уз служење свечаног Вечерња и Јутрења, по новоспеваној *Служби* Преподобном Јустину Новом (коју је саставио јеромонах Атанасије Симонопетритски, а превео Еп. Атанасије, и штампао Еп. Милутин), Свете Мошти су изложене свенародном поклоњењу и целивању. (Током идућих ноћи, смењивале су се око Ковчега духовне страже Епископа, Свештенослужитеља, сестара Монахиња и побожних Хришћана).

Сутрадан, на сам Празник Св. Јустина Мученика и Преподобног Јустина Новог Ћелијског, у суботу 14/1. јуна 2014. г., Ковчег са Светим Моштима изнет је у манастирску авлију (под отворени мањи шатор, близу припремљеног Светог Престола (наткривеног због кише), и када је његова Светост Патријарх Српски Г. Иринеј дошао и поклонио се Светим Моштима и целивао их, служена је Света Архијерејска Литургија: Патријарх и 19 Архијереја из наше Цркве и Сестринских Цркава: Руске, Јеладске, Кипарске, и свештенослужитеља широм васељенског Православља. Иако је ситна киша тог дана све време ромињала, неизбројне масе верног народа пристизале су на Свету Литургију, целивале Свете Мошти Светог Аве Свеправославног. Било их је са читавог

Балкана, из Русије, Сирије, Грузије, Европе, Америке, и из свих западних делова Југославије.

Многи су се верници причестили Светим Тајнама Хлеба Живота Вечног и Чаше Бесмртности Христа Богочовека. Посебну радост даровао нам је Дух Свети Утешитељ доласком једне девојке из Загреба, која је, призвана Светим Оцем Јустином, дошла сама да ту над његовим Светим Моштима прими Православну Веру, буде Миропомазана и Причести се Христовим Тајнама у Јединој Светој Саборникатоличанској и Апостолској Цркви Православној. По својој жељи узела је име **Јустина**. А било је и бар десетак младића и деце, који су од раније на крштењу добили име **Јустин** по Светом Ави. На крају свега, уследило је усрдно монашко гостопримство игуманије Гликерије и сестара манастира Ћелије, великом броју поклоника.

Напомена (ради секташа Артемијеве парасинагоге)

На једном од секташких сајтова те расколничке парацрквене групе „ругача и опадача“ браће своје, хулитеља Имена Христова и цркворазоритељних самозванаца, појавило се „виђење и прорицање“ њихово, попут Андорске вра-

чаре отпаломе цару Саулу (1 Сам. гл. 27 – в. тумачење Св. Свмчч. Пионија, у Св. Аве *Житија Светих* за 24. март), како је, наводно, „јавио се о. Јустин“ Патријарху и рекао му „да не дозволи вађење моштију Оца Јустина, јер ће се десити неко велико зло народу“, јер ови „екуменисти“ нису тога достојни, него само „епископ Артемије“! итд. и т. сл. Затим следи њихово клеветање о тобожњем „скривању од народа“ вађења и преноса Моштију! – шта рећи на такве инферналне небулозе, које само откривају дубоке немире савести те клике, ако је још имају неспаљену у огњу надмености и гордости демонске? – И још једна напомена: Несрећни Артемије и парасинагога око њега проклиње све и сва око себе слоганима о „глобализму, мондијализму, модернизму, екуменизму, папизму“ – и свим – *измима* из њиховог више него бедног речника. Ако би им неко затражио да говоре, или пишу, без тих слогана, шта би имали да кажу о Јеванђељу Истине, Љубави, Вере, Наде, Спасења Христа човекољупца?! Објавили смо *Зайисе о Икумензиму* Светог Јустина Новог (са факсимилом 40 страница рукописа Авиног) још 2010. г., и сада поново (на српском и енглеском, у тек изашлој књизи *На Бојочовечанском џуџу*, 2-го допуњено издање, Ман.

Васељенски догађај

Година 2014. ће по много чему остати упамћена у Епархији ваљевској. Мрачни талас мајских страдалних поплава и последице које је донео са собом још за дуго неће бити отклоњене нити могу бити заборављене. Али два изузетна и важна јубилеја духовно ће осветлити ову 2014. и обасјати не само Епархију ваљевску већ и целу Српску Православну Цркву и православни свет – 120 година од рођења и 35 година од престављења Господу Преподобног Јустина Новог Ћелијског, једног од најученијих хришћанских мисионара савременог доба. На празник посвећен Ави Јустину, 14. јуна 2014. његове свете мошти су извађене из гроба и положене у храм при манастиру Ћелије.

На десетине хиљада верујућих из Србије, али и са Свете Горе, из Грчке, Русије, Грузије, Румуније, Кипра, Швајцарске, Немачке, Црне Горе, Републике Српске, Америке и Аустралије слило се у манастир Ћелије тога дана.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, који је началствовао Светом Архијерејском Литургијом, на дан у Диптиху Светих посвећен Ави Јустину, импресиониран бројем верујућих и високих званичника који су стигли у Ћелије и молитвено присуствовали преношењу његових моштију, догађај је назвао васељенским.

На празник Светог Аве Јустина, стрма прилазна падина ка порти манастира и узан кривудава пут од Ваљева ка обронцима Повлена где је смештен манастир, у кањону реке Градац, била је претесна не само за бројне аутобусе (само из Епархије бачке их је било осамнаест), него и за оне који су се пешице упутили у незабораван крајолик у којем ушушкана и склоњена од погледа обичних пролазника траје ова женска манастирска обитељ вођена руком игуманије Гликерије. Она је пуних тридесет година овоземаљског живота Аве Јустина у Ћелијама била у прилици да прати његов духовни, научни, списатељски, философски, проповедни, мислилачки, саветнички, добротворни рад који се одвијао у окриљу манастира, где је Ава Јустин био прогнан и заточен од стране комунистичких власти. Иако у изолацији, написао је многа богословска и философска дела која су објављена у 33 тома сабраних дела као што су: *Житија Светих*, *Догматика Православне Цркве*, *Пут богопознања*, тумачења новозаветних књига и многа друга дела која је немогуће побројати овде. И пре званичне канонизације 2010. године, Ава Јустин је био изузетно уважаван и поштован од свих који су тежили истини и љубави и који су налазили начина и пута да дођу до њега – био је одличан пријатељ са Браниславом Нушићем, а његово присуство у Ћелијама је пунило порту и конаке гостима из целог света, врским интелектуалцима, професорима, студентима. Никада није одбијао разговоре и давао је духовне савете без разлике баш свима који су долазили у његову испосницу. Није умео нити хтео правити разлику међу људима, ни по њиховом образовању ни по њиховом пореклу. Неуморни Божији прегалац био је духовни отац многим чедима – неки од најпознатијих теолога наше Цркве су узрасли и сазревали под његовим окриљем. Заточен у невеликом манастиру, духом и интелектом наткриљивао је Европу, свет, стварајући и радећи баш као да му је сваки дан био дат на слободу кретања, те је тако између осталог уз професора Бранислава Петронијевића основао и Филозофско друштво Србије.

По изричитој жељи Аве Јустина, тробродна нова црква, посвећена Св. Сави, Св. Марији Египћанки и Св. Јустину Философу, која се гради по његовим нацртима у манастиру Ћелије и у којој ће почивати свете мошти његове, финансира се од продаје Авиних књига које су преведене на десетине страних језика. Док се живопис новог храма не заврши, кивот са моштима биће у старој манастирској Цркви Св. Архангела Михаила.

Светлана Новичић

Ћелије, 2014, 432 стране), где овај Свети Отац Православља говори и сведочи истину о *Православном Бојочовечанском Икуменизму*, насупрот лажном римоцентричном и још лажнијем женевском *Екуменизму*. Нека прочитају ако имају очи да виде и уши да чују, и нека не анатемишу све и сва,

урби еш орби, као некада римске папе, на које, својим језуитизмом и „непогрешивошћу“ (читај: опсесијом мракољубља) и клеветање свих који нису „као они“, много и премного лице. Да не да Бог да им буде: „Лечисмо Вавилона, и не излечи се!“ (Јерем. 28, 9). Јер се не покајаше, а без

покајања нема спасења, нема ни Цркве као заједнице Духа Светога са свима Светима.

+ Еп. Атанасије,
Херцејовина Св. Саве и Св. Василија
и Петра Херцејовачких

Извор: Епархија захумско-херцејовачка

Разговор са глумцем Богданом Диклићем

Не напред него увис!

Разговарала Славица Лазих

Толико сам бижутерије урадио у животу али ме теши да сам неколико ствари урадио стопроцентно из срца, стопроцентно из душе, стопроцентно из љубави. Ако уметничково упориште није у вери онда је то јалова работа. Не може човек да се присили да тако мисли. Призив за љубав за Бога се једноставно деси. Не бојим се ја Бога, ја се бојим себе пред Богом. Бојим се да га не растужим.

Неће он мени ништа нажао да учини, сигурно неће.

Уметник који је одиграо десетине улога на телевизији и филму и играош ролу у театру које публика и данас радо памти освојио је све глумачке награде у региону. За последњи филм „Одбрана и заштита“ Боба Јелчића добио је Пулску арену за најбољу мушку улогу и признање за најбољег глумца Сарајевског филмског фестивала. У књизи „О глуми без глуме“ која је изашла у поводу велике уметничке каријере желео је да расшлужи глуму: „Ја

сам записивао све што осећам“. Богдан Диклић, иначе, ретко даје интервјуе, а овај разговор се претворио у један од најинтереснијих исходовних разговора вођених на страницама наших новина.

Зашто избегавате медијска појављивања и немате никаквог разумевања за оне који Вас доживљавају као велику звезду, што Ви неспорно јесте?

– Смита ми што ме највећи број срданих људи који ме

срећу у комшилуку, на улици, у позоришту врло често погрешно доживљава. Често ми се обраћају са: „Ето, ми обични људи...“ Не осећам разлику између честитог, уметног и вредног водоинсталатера и посла који ја радим. Намерно не кажем „бавим се“, јер се само из хобија нечим бавим а своју професију живим. Ја не желим да фалсификујем професију нити себе унутар те професије. Сама професија носи претерани публицитет. Нисам лажно

скроман и увек се трудим да говорим истину. А изговорена реч ме обавезује.

До које границе се прилагођавате духу времена, како чувате своје сопство? Како живите хришћанску антиномију – живети у свету а не бити од света?

– Ја не знам јесам ли уопште стекао сопство? Стицаћу га док год дишем. Ја сам нажалост далеко од аскете и светитеља, али се трудим да будем бољи. Превасходно настојим да не изневерим себе, своју савест. Није мене срамота од других ако себе некада ухватим у лажи. Мене је срамота од мене. Ја себи тешко праштам. Прогоне ме ствари које сам некада у животу не размишљајући учинио. Моја савест је врло ригорозна.

Прва популарност дошла је са серијом Срђана Карановића „Грлом у јагоде“ 1975. Јесте ли открили шта је тајна глуме?

– Не може се растајнити. Не може никако. Њена тајна се докучује и тражи читавог глумчевог века. И када глумац оде у пензију, што мене ускоро чека, не престаје живот унутар глуме и живот глуме унутар глумца. Преко четрдесет година интензивно размишљам, није прошао један једини дан – може ли се докучити глума?! Не може! Ако је глумац посвећен и одан глуми он осваја неки простор унутар глуме, али никада насилно. Глума га пушта ближе себи. Ако је честит – глума му пружа руку. Ако се ради о егу који жели да доминира у својој околини, па тражи пречицу до експонирања под мноштвом рефлектора – то глума није. Књигу *О љуми без љуме* коју је издао мој

У години великог јубилеја – пуне четири деценије успешног глумачког живота, Богдан Диклић каже да без вере у Христа Васкрслог нема ничега – ни личности, ни уметности, ни љубави, ни смисла.

родни град Бјеловар у поводу 35. годишњице глуме у мени и мене у глуми писао сам неколико година. У њој је све што сам написао прошло кроз мене као део мог искуства, обрис моје животне философије.

Да ли публика препозна када је глумачка рола уметност а када коректно одиграна улога?

– Осети, како не. Мало је креација у глумчевом веку. Мало. Што не значи да добро одигрању улогу треба одбацити. Глумац зна када је у садејству са писцем, са самим собом и са публиком.

Како да се исцелимо од ратних траума и постигнемо толико потребно покајање, праштање и помирење на личном и националном нивоу после грађанског рата 90-их? То се не може наметнути споља, опрашта онај ко може да победи своју природу.

– Праштање је жртва. Ратовало се у име нација, у име неке националне части, у име прошлости у којој се патило на све стране. Када бих умео да одговорим

како прекинути те сулуде ствари једном за свагда ја бих вероватно седео с десне стране престола уз Господа, али ја то не знам. Много филмова које снимамо у региону бави се тим питањем. И филм *Одбрана и заштити* који је добио седам Пулских арена у коме играм није наишао на велике оцене дела публике у Арени. Јер, део публике не жели да види проблем. Желе разбистригу, чекају да им се потури ничим заслужена безбрижност. Славко кога ја играм је парадигма наших малих живота уплашених бесмислицама. Он је страшно уплашен. Као и многи од нас.

Зашто је модерном човеку тешко да поверује да је позван да буде са Творцем саучесник у Божијем стварању?

– Мислим да је обичном човеку тешко да се духовно усаврши. Довољно је да ка томе стреми. Старац Силуан каже: „Свако по мери своје снаге.“ Држим се тога. Моја оријентациона тачка за продуховљавањем је уметност. Толико сам бижутерије урадио у животу али ме теши да сам неколико ствари урадио стопроцентно из срца, стопроцентно из душе, стопроцентно из љубави. Ако уметничко упориште није у вери онда је то јалова работа. Не може човек да се присили да тако мисли. Призив за љубав за Бога се једноставно деси. Тужно је али ме није срамота што ми је требало много година да прочитам Свето Писмо. Покушавао сам, хтео сам, осећао сам се кривим што то не могу. А онда се одједном десило, почео сам да читам светоотачке књиге. Чак сам један временски период био и у прелести, усуђујем се рећи. Имам позориште и глуму које ме клеће и покушавају од мене да направе човека. За четрдесет ➔

година прочитао сам много му-
дрих драмских штива и покуша-
вао да живим кроз њих. То је на-
предовало онолико колико сам
ја, не само својом заслугом, на-
предовао као човек. Можда је то
мој пут. Ја сам велики грешник
али имам минимум свести о пра-
ву на постојање других поред ме
не. Увек прво потражим проблем
у себи и најчешће га ту и нађем.
Дивно је говорио Старац Силуан,
духовник великог Николаја Бер-
ђајева: „Вера је стање духа, али
не и идеја о Богу!“ Не бојим се
ја Бога, ја се бојим себе пред Бо-
гом. Бојим се да га не растужим.
Неће он мени ништа нажао да
учини, сигурно неће.

**Ово је први разговор у коме
говорите о сусрету са Хри-
стом. Шта је било пресудно у
Вашем приближавању вери?**

– За мене Бог није и никада не
ће бити антропоморфан Логос,
сила Божија је нешто што не за-
служујемо и не можемо да зна-
мо. У животу сам имао неколико
мистичних искустава о којима
не желим јавно да говорим. Та
искустава су се дубоко урезала
у мене. Једно сам потискивао до
те мере да стално уверавам себе
да сам то сањао. Нисам сањао.
Нисам јавно причао ни о својој
болести, а и то је једно искуство
за које постоји само једна реч –
чудо! Нисам ја заслужио да ме
Бог остави на земљи, али ми је
рекао пре четири, пет година –
Не можеш преко реда, врати се
назад, сачекај! Вероватно због
мог детета. Сигурно због мог де-
тета које је предивно. После тог
догађаја ја сам променио свој
живот. Опет недовољно, нажа-
лост. Замислите апсурда – ја сам
глумац а плачем када гледам до-
бру мелодраму, ридам када пате
деца и болесни, када страдају
стари?! И патња је дар, сигуран
сам. Постоји тајна патње, али је
не можемо разумети. Теодицеја

**Можемо ли да узмемо
обавезу светаца на се-
бе? Моје колеге и ја се
на позорници и пред
камерама жртвујемо.
Можда то звучи бом-
бастично, претенци-
озно од стране једног
глумца, али је тачно.**

нас упућује да не можемо судити
о Божијем домостроју, о иконо-
мији, али сам сигуран да Господ
Бог у неке ствари не жели да се
меша. Зато смо ми створени по
икони Божијој, између осталог и
по тој слободи. Све ово што гово-
рим дубоко осећам.

**Може ли човек да ствара и
истовремено да се спасава?
Осећате ли то док радите?
Можемо ли да разумемо да
је сваки чин нашег стварања
истовремено и наше спасење?**

– Можемо ли да узмемо обаве-
зу светаца на себе? Моје коле-
ге и ја се на позорници и пред
камерама жртвујемо. Можда то
звучи бомбастично, претенци-
озно од стране једног глумца,
али је тачно. Ја на позорници
доживљавам лично оно што чи-
ним. Није могуће да два, три са-
та колико траје представа буде-
те у екстатичном стању када је
у питању глумачки задатак али
постоје тренуци, места у пред-
стави на којима и после 300
извођења плачем као лик кога
играм. А плачем јер из свог ис-
куства имам ту слику. Ради се о
Професионалицу где читам мајчи-
но писмо а имам слику свог од-
ласка 1972. из гнезда. Сећам се
тог магловитог јутра и покојних
родитеља који ми машу. Тада пр-
ви пут имам свест одраслог чо-
века који дефинитивно напушта
гнездо. Читам у представи: „Раз-
болела сам се оног јутра када си

отишао, а да за ту болест меди-
цина још нема лека.“ И сада сам
засузио.

Мој покојни деда Томе се под-
визавао тако што је километри-
ма ишао бос. Нико није знао за-
што он то ради. Сви су га гледа-
ли у чуду. Затвори се у сенику и
ћути. Он се молио а сви су сма-
трали да је деда чудак. Био је
сељак, солунски ратник, добио
је од краља кућу и имање, пре-
шао Албанију. Први пут је био у
болници недељу дана пред смрт.
Свестан до последњег часа. Ма-
ма му је рекла: „Тата, испећи ћу
ти колаче које волиш и сутра ћу
донети.“ А он каже: „Немој, ја
ћу сутра умрети.“ И сутрадан је
умро у деведесетој години. Био
је велики верник и молитвеник.
Можемо да живимо, радимо и
да се спасавамо.

Какав је Ваш духовни живот?

– Моја супруга и ћерка Со-
фија често иду на Литургију.
Ја нешто ређе, тешко ми је да
стојим. Знам, Христу је било
много теже. Овај разговор се
полако претворио у моје испо-
ведање људима који ће ово мо-
жда читати – нека се све оно чи-
ме се ја не могу похвалити не
прими на њих. Сваки мој лош
пример је добронамерно упу-
ћен њима да избегавају те ства-
ри код себе. Али, ја мислим да
Господ то не замера. Верујем
да је добро доминантније у чо-
веку од зла. Зло је површинска
ствар, немоћ тренутка, страх од
себе самог. Моја породица је
смисао мог живота. Моје дете
је, после Бога, мој највећи ау-
торитет. Софија непогрешиво
реагује на све што урадим, до-
бро или лоше. Имам пријатеља,
кога не бих именовао, младог
теолога са којим често шетам и
он је за мене у неким области-
ма велики ауторитет. Усудим се
да га понешто приупитам, не за
то што је строг него зато што ја

себи заличим у том тренутку на немоћно дете, јер је човек ванредно образован и има поимање вере и духовности у које се моје поимање вере и духовности сасвим уклапа.

Ко данас брани стандарде националне културе?

– Нико. Кажу да се то брани у Гучи. Лепо је то, али није то и само то српска култура и српска душа. Култура нестаје. Ово што се данас именује као култура је најфинији опијат, онај најнеорганскији опијат који разара и мозак и душу. Данас свако има право на статус културног радника и уметника. Сећам се речи Дејана Мијача: „Не напред, него увис!“ Ако идемо увис ићи ћемо неминовно и напред.

Треба ли култура да одуховљује?

– Уметност је Божији дар свакоме. То су таленти које неко закопа, а неко живи свој дар у уметности, шири душевност. Није само Црква та која шири духовност. Духовност треба да шири све уметничке институције, апсолутно све.

Какву вредност има традиционална хришћанска култура за савременог човека – егзистенцијалну или обичајну?

– Ми смо се уместо трагања за Лепотом приклонили фалсификовању стварности, изневеравању суштине, лажирању радости, среће и смисла. Индоктринирали смо. Кнез овога света провоцира нашу слободу коју ја можда и усмерим понекад погрешно, али знам чему стремим. Не желим Богу да окренем леђа. Не могу.

Људи су изгубили суштину комуникације. Шетам ташмајданским парком и видим дивну децу. Углавном се свађају, имају фонд од двеста речи које се свде на причу о гигабајтима и нове

Фото: Ј. Вучетић / Блиц

Имам пријатеља, кога не бих именовао, младог теолога са којим често шетам и он је за мене у неким областима велики ауторитет. Усудим се да га понешто приупитам, не зато што је строг него зато што ја себи заличим у том тренутку на немоћно дете, јер је човек ванредно образован и има поимање вере и духовности у које се моје поимање вере и духовности сасвим уклапа

моделе мобилних телефона. Суштина нестаје, пише у Апокалипси. И дешава се, ми смо на ивици катаклизме, али неће свет нестати. Израз слобода има своје тачно и пуно значење. Овде га разумемо као самовољу – могушта хоћу. А ја мислим на неспоразум око доживљавања слободе, тај вишевековни неспоразум између институционалне Цркве и људи. Тај неспоразум предуго траје. Хришћанство је у својој суштини сам живот. Духовну елиту треба да ухвате за руку они који нису елита и да их поведу на најчаснији начин. И сви треба да тежимо ка духовном усавршавању.

Можемо ли да увећамо дела милосрђа унутар црквене заједнице?

– Постоји један пут којим се до тога стиже – покајање и преу-

мљење. Што би рекао мој млади пријатељ, уважени теолог: „Не вреди, све мора испочетка!“ Имали смо дивног Патријарха почившег Павла, имамо и данас доста људи у Цркви који говоре о новом и снажнијем добротворном духу, служењу ближњем, Литургији после Литургије. Имамо дивне манастире и монаштво које прилази свету. Не беже од света – није у монашком подвигу суштина избавити само своју душу. Веома поштујем подвиг игуманије манастира Градац Јефимије, која са сестром Магдалином, а обе су магистри сликарства, прилази свету, долазе у свет. Црква је изразито друштвени феномен и њој мора бити својствена социјална динамика.

Надам се да нисам судио. Хвала вам на могућности да говорим о овим темама.

Разговор са протосинђелом Андрејем Сајцом, проректором Богословије Св. Кирила и Методија у Призрену

Професори и ученици Призренске богословије са Епископом Теодосијем и дечанским игуманом о. Савом, у Дечанима о Спасовдану 2014. На слици је и мала Милица, једино српско дете у Призрену.

Прича о опстајању и трајању

Снежана Крућниковић

Колико трагедија броји свака година српске историје, питали смо се и те 2011, када је журно причао за новине Српске Патријаршије, и опет, сада.

Време прошло: „Будући да Богословија тек почиње са радом, још нам недостаје много тога. Још увек чистимо и сређујемо саму зграду, обезбеђујемо услове за интернатски живот, али бринемо и настојимо да набавимо и књиге за ученике које нам недостају, лектуру, реквизите за спортске активности... Ипак, надамо се да ће временом услови за живот и рад и ученика и професора бити све бољи као и да ће се Богословија у потпуности вратити у Призрен“ – рекао је отац Андреј пре три године, неколико месеци након што је ова црквено-школска установа обновила свој рад.

Сви ми, који смо га недавно са пажњом слушали док је, на кратко, боравио у просторијама редакције *Православља*, враћали смо уназад филм и сећали се... Ничега лепог, на жалост. Свака слика асоцирала је најпре на

невероватна страдања. Колико трагедија броји свака година српске историје, питали смо се и те 2011, када је журно причао за новине Српске Патријаршије, и опет, сада.

Да ли тих девет младића, још дечака, заиста мирно хода улицама Призрена, да ли су им снови у ноћима те прве, повратничке године били дечји, помућени евентуално само уобичајеном бригом око оцена и учења.

Стефан, тада је имао 16 година, је дошао из Сремчице у Призрен да се спреми за богослова, пун поноса што припада првој генерацији која је поново удахнула живот а и наду царском граду. Дубоко је био уверен да не ма разлога за било какав страх, јер је дошао да учи, а то право и право на своју веру нико не би требало да му одузме. И Јован из Новог Пазара се ни тренутка није премишљао око доласка у

„престоницу цара Душана“. Једино што им је тада недостајало је био – телефон. Није га било, а они су се по први пут не само одвојили од родитеља, другова, него су и физички били изоловани од обичног пубертетског, нормалног живота.

Међувреме: Изникле и буквално из пепела, изграђене су и опремљене нове учионице у којима има и компјутера. Скајп је умногоме променио свакодневицу ђака. У овој богословији, савремени технолошки искораци, који младима у обичном животу нажалост неретко доносе проблем, овде значе корак ближе животу.

Време садашње: На питање у каквом је стању здање задужбине Симе Игуманова данас, о. Андреј каже да је много труда и рада утрошено на сређивање просторија за учење и боравак ђака, али да је унутрашњост зграде и даље добрим делом спаљена и

као један од највећих проблема наводи недостатак трпезарије, тако да свих 35 ученика и 8 професора обедују у једном маленом стану, који је преуређен за те потребе а налази се у оквиру саме богословије.

Амбасадори свога народа и своје Цркве

Огромна вера, пажљиво и брижно старање професора – и опстало се. И кренуло даље. „Богословију смо обновили 2011, а ове године у септембру месецу, са Божијом помоћи уписујемо 4. генерацију ђака. Сада их већ има 35, узраста од 14 до 19 година“, прича о. Андреј.

На наше питање каква је будућност прве уписане генерације каже да што се тиче учења и њиховог даљег студијског напредовања, сваки професор се труди да им обезбеди наставак школовања и усавршавање. Што се тиче парохија у Епархији рашко-призренској, и ту места има, али... Ту на сцену ступа та, другачија, реалност. „Свака богословија јесте установа интернатског типа, али код нас је то још више подвучено. Није то сада као што је било на почетку у тој мери напето, али и даље не постоји тренутак у дану да ми не знамо где се деца налазе.“ Сваки одлазак ван зидова богословије тражи од дечака понашање и расуђивање савршено зрелог и одраслог човека. Било где у свету да се покошкају два шеснаестогодишњака то би прошло као обична ствар. „У Призрену би то значило затварање наше богословије“, констатује о. Андреј, и каже да су призренски богослови амбасадори и свога народа и своје Цркве у средини где им људи нису наклоњени, те им такве околности не дозвољавају да дуго буду деца. „Понекада је то изузетно напорно, с обзиром на околности – не заборавимо, у Призрену живи само десетак Ср

Епископ Теодосије, ректор Призренске богословије, са замеником ректора о. Андрејем и ученицима Богословије подно манастира Симонопетра на Атосу

ба, а око седамдесетак их има у околним селима.“

Питање останка и опстанка свршених богослова и служења у парохијама ове епархије, сада проректор Призренске богословије, о. Андреј, једноставним речима и чињеницама дефинише, разбијајући при томе сваку илузију – стварност је та која намеће одговор. „Тај свештеник, који остане, треба да има знање живљења на Косову и Метохији као што би требало да зна уз српски и албански језик. Просто смо у суживоту са тим народом, а мисија наше Цркве јесте ширење речи Божије. То на овом простору не може да се врши другачије. То је жртвено служење за Цркву“, каже он.

Стога је и ангажован хонорарни професор за наставу албанског језика у Призренској богословији. Истовремено, „ангажовали смо и професорку српског језика јер је добро познавање оба језика кључ за будућност наше Цркве на КиМ, и ми ћемо на томе инсистирати. Свештеници који знају и албански језик много ће лакше помоћи српском народу на Косову и Метохији.“

Како онда у таквој ситуацији функционишу професори, шта

је прво што у свом раду са овим младим људима чине? „Професори богословије у Призрену на првом месту предају мистагогију, па тек онда педагогију – дакле децу најпре уче да живе евхаристијским, црквеним начином живота, па тек онда свему осталом.“

Не постоје речи којима би се описао значај не само школовања младих богослова, него и значај Призрена и живе Цркве на КиМ. „То је услов, стуб и ослонац – жива Црква. За све српско овде.“ И мада већ дуже времена нема инцидента, „тешко ће се одвијати повратак расељених, и питање је како и у којој мери. Од добре воље за повратком до реализације је дугачак пут, јер су превелике ране и трауме и то треба разумети. Но, остаје чињеница да је сам Призрен посебан, мистичан град – мене изузетно подсећа на Јерусалим. Недавно сам боравио у Јерусалиму и осетио сам ту светост, мистичност тога града. Том сличном атмосфером, сличном важношћу одише и Призрен“, рекао је за крај овог разговора протосинђел Андреј Сајц, професор и проректор Богословије у Призрену. ■

– Теологија и наука у дијалогу (7) –

Холизам и редукционизам

Проф. др. Александар Михаиловић

– Има ли холизма у теологији? –

Када данас неком тзв. „образованом лаику“ поменете израз холизам или холистички, најчешће ћете га асоцирати на низ области под именом: акупунктура, ајурведа, New age, глобализам, унификација, гранична стања свести, квантни холограм и сл. Уколико му представите да и теологија може бити холистичка, он ће се збуњено намрштити, али ако му затим поменете и холистичко православље, он ће вас потпуно одбацити, јер уводите „јерес“, правите недоличне духовне кокте и спајате неспојиво.

Међутим, сасвим је могуће повезати холизам и теологију, јер, као што ћемо видети, и теологија може бити холистичка, ништа мање од самог холизма. У овом раду ћемо изложити неке опште холистичке ставове природних наука, њихове тачке спајања, као и тачке раздвајања са теологијом наше Цркве, како бисмо указали да теологија такође брине нарушена целовитост, као и могућност њеног превазилажења.

Познато је да само име холизам потиче од грчке речи *ὅλος* – у значењу цео, потпун. Сам термин сковао је Џен Сметс (1870–1950), енглески природњак, у књизи *Холизам и еволу-*

ција из 1926. године. Тежња ка целовитости, целини или јединству, одувек је постојала, али не и холизам као употпуњени или изграђени систем учења. Он би био пре једно универзално схватање о томе да човек и свет, у органском смислу, могу да функционишу само као целина. Такво схватање проналазимо у многим философским правцима и философским интерпретацијама природних наука.

Из историје развоја природних наука и философских учења, можемо издвојити две тежње или теоријске тенденције, које су често биле у дијалектичком односу. То су редукционизам и холизам. Од самог почетка нововековне науке, уобличио се рационалистичка и редукционистичка парадигма, утемељена појавом хуманизма и ренесансе, као и наглим развојем физике, док се маргинализовала холистичка, креативна и религијска парадигма. Обе су биле у дијалектичком сукобу и допуњавању.

Редукционизам је становиште по којем је вредност целине једнака суми вредности њених делова, односно могућност замене целине сумом својих делова. Холизам би, пак, сматрао да је вредност целине далеко већа од

суме вредности њених делова, односно да се целина није могла заменити сумом било којих њених делова, затим да је све повезано са свиме, као и да процес има првенство над деловима.

Редукционизам је описивао свет (природу, космос...), његовим свођењем (редуковањем) на „делове“, док је холизам обухватао све природне ентитете у једну нераскидиву целину. Холизам представља један широки аспект, не само научног приступа свету или природним феноменима, већ и широки опсег објашњења смисла и циља. Холистички ставови у науци или философији могу се пронаћи у процесу успостављања синтетичких веза између различитих ствари, које допуштају уму да упозна и размени информације о свим „деловима“ стварности на једној вишој равни, развијајући начело, да је све у природи у нераскидивој међузависности и међуповезаности. Они који су тражили целовитост и везе између човека и Бога и човека и природе, као и унутар саме природе, а незадовољни редукционизмом који их је водио у све даља распарчавања, окренули су се источним мисаоним токовима, где су пронашли инхерентну, међузависну и цело-

виту повезаност света и човека, што је потом створило снажну реакцију против западноевропске науке и философије. Управо је холистички став у далекоисточној мисли гасио жеђ за јединством, целином и свеобухватним хармоничним складом човека и природе. Тек касније, на почетку XX века, захваљујући новој физици, холистички став је стекао присталице на тлу западне Европе, најпре у филозофским интерпретацијама квантне механике, у медицини и неким граничним наукама. Парадигма је знатно промењена у корист холизма. Главни предводник постала је квантна механика, од које се полазило при доказивању тога да је свет заправо сплет честичних међуодноса, међузависни систем и макрокосмос у микрокосмосу. Након квантних односа тежило се атомским, молекуларним, неорганским, органским, ћелијским, преко човека и до односа у природи и друштву, све до галактичких односа у свемиру, да би се коначно дошло до закључка о свеопштој хармонији и складу у природи.

Пример холистичког устројства представљао би, рецимо, холограм. Холограм је тродимензионална фотографија која се може снимити само на танким слојевима сребро-халида, уз помоћ ласера. Уколико, на пример, једну обичну фотографију (дводимензионалну) поделимо на два дела и развијемо само једну њену половину, добићемо половину оног приказа којег смо снимили, а не цео приказ. Међутим, специјалним холограмским записом ми и на најмањем његовом издвојеном делићу добијамо слику читавог фотографисаног предмета. Другим речима, све тачке сниманог објекта се пресликавају у сваку тачку холограма, целина (фотографисани предмет)

фото: <http://eparhija-zahumskohercegovaacka.com>

Тежња ка целовитости, целини или јединству, одувек је постојала, али не и холизам као употпуњени или изграђени систем учења. Он би био пре једно универзално схватање о томе да човек и свет, у органском смислу, могу да функционишу само као целина. Такво схватање проналазимо у многим филозофским правцима и филозофским интерпретацијама природних наука.

је присутна у сваком од својих делова. Из једног делића холограма могли бисмо да реконструирамо читаву холограмску слику. Свака тачка холограмске слике у себи носи податке (информације) о целој слици, мада је густина слике све мања и мања. Холограм има фрактално својство. Подсетимо се да би фрактали слике (у математици) у којима је сваки део, када би се увећали, били подударни са целином. На темељу тих начела изводио се закључак да је и свет један холограм, те се на основу резултата квантне теорије изводио став о повезаности свих делова космоса. Фракталност је иманентна свету у свим његовим слојевима, док је стварност један холосвет који има холограмско устројство, што би значило да се најмањи материјални ентитети (кваркови, лептони...) могу описати само у функцији њихових међудејстава са космосом. Наравно, холи-

стички свет је ван домашаја наше перцепције, јер га можемо сагледати искључиво у микродимензијама путем математичких формула, све због разлике која постоји између експлицитног и имплицитног реда. У експлицитном реду свака ствар (и најситније честице) налази се у својој просторно-временској тачки, док би, обратно, имплицитни ред означавао присуство свега у свемиру. Светлост је носилац холограмске информације коју од предмета преноси у холограмском облику, тако да се његова слика налази и у најмањим делићима светлости која долази до нас. Ми стога не можемо видети холограмске информације, зато што их наше сочиво на мрежњачи ока преводи у низ редукционистичких података. Холосвет је свуда око нас, али ван додира наше перцепције.

— наставиће се —

Црква Св. Ахилија у Ариљу, задужбина краља Драгутина (крај XIII века), подигнута на остацима манастирске цркве у којој је било седиште Епископије моравичке од 1219. г.
Фото: Снежана Крупниковић

Држава и Црква у савременом друштву

Презвијер Александар Ђаковац

Многи данас критикују Цркву што се „меша“ у државне послове и друштвена питања, нарушавајући тако „начела секуларности“. Изгледа ипак да многима није јасно шта секуларизам подразумева у развијеном демократском друштву каквом, ваљда, тежимо.

Сваки пут када се представници Цркве огласе по неком питању од државног или друштвеног значаја, јави се мноштво критичара који Цркви али и изабраним представницима народа спочитавају нарушавање „принципа секуларности“. Овде ћемо оставити по страни питање, да ли, на који начин и у којој мери Црква – мерено сопственим етосом – треба да учествује у друштвеном животу и на који начин. Нећемо се, дакле, бавити анализом на који начин је Црква учествовала у јавној сфери, да ли је то увек било целисходно, мудро, корисно. Овде

ћемо се позабавити питањем сме ли, и на који начин, Црква да се бави јавним друштвеним и државним питањима, шта је „принцип секуларности“, и да ли је и када он нарушен.

Очигледно је да, нарочито у медијима, не постоји јасна слика шта појам секуларност заправо подразумева. Он суштински означава одвојеност Цркве и државе. Али каква је природа те одвојености, посебно је питање. У прошлости, Црква је имала различите нивое утицаја на друштвени живот и државне одлуке. Зависно од периода тај утицај је био разнолик. У сваком случају,

све до модерног доба није било могуће повући јасну границу између Цркве и државе. Надлежности су се преплитале: Црква је на различите начине утицала на државне послове, како у сфери законодавства и јавног живота тако и у сфери начелних политичких одлука, одлука о рату и миру итд. И држава је на различите начине утицала на цркву, утичући или чак директно одлучујући о постављењима и разрешењима високог клира, понекад драстично мењајући канонски поредак (сетимо се само чувеног канонског удара у СПЦ када је кнез Милан сменио

читав епископат, или укидање функције Патријарха у РПЦ у време Петра Великог).

У основи, секуларизам почива на начелу да нико, па ни Црква, ко није на изборима добио мандат грађана не може да доноси одлуке које су у надлежности законодавних, извршних или судских власти. Независност ове три гране власти, како споља, тако и међусобно, представља темељ савременог уређеног демократског друштва. Изгледа да на неразумевачу оваквог устројства почива неразумеваче односа Цркве и државе. Кључно је разликовати две врсте могућег утицаја на ове гране власти: јуридички и политички. Јуридички утицај би било законско право некога (Цркве, НВО, синдиката итд) да доноси законе или да их суспендује, да има право наређивања извршним органима (на пример полицији или инспекцији), да има право поништавања судских одлука итд. Овакав утицај би заиста представљао нарушавање секуларног демократског принципа, уколико би Црква имала било коју врсту оваквих овлашћења. Међутим, потребно је строго разликовати овај јуридички утицај од политичког. Политички утицај је баштина демократских друштава. Пошто се органи законодавне и извршне власти бирају на изборима, њихови представници настоје да придобију јавно мњење а тиме и гласове бирача. То отвара могућност *легишимној* политичког утицаја на представнике ове две гране власти. Тако на пример, различите НВО позивају политичаре да учине одређене кораке за које таква организација сматра да су корисни, или пак да престану са праксама за које сматра да су штетне. На пример, покрет зелених апелује на доношење строжих закона о заштити животне средине а друштво инвалида на доношење

Да питање секуларизма није до краја разјашњено ни у оквирима ЕУ показује следећи пример. Европски суд за људска права је 2009. по тужби једне Италијанке, донео пресуду према којој верски симболи (Распеће) морају бити уклоњени из школа. Због великог негодовања јавности и жалбе Италије, суд је на вишој инстанци поново разматрао ово питање и 2011. донео одлуку према којој постављање Распећа у учионицама школа не представља кршење људских права.

и спровођење закона из области заштите права особа са инвалидитетом. Наравно, политичари су ти који „мере“ да ли ће им подршка захтевима неке НВО донети више користи или штете на изборима. Уколико сматрају да је то за њих корисно, политичари ће се сликати, на пример, са представницима организација за заштиту права хомосексуалаца. Неки други ће проценити да ће им више политичке користи донети подршка правима незапослених, или правима инвалида или правима националних мањина итд. Нећемо овде говорити о крајњим мотивима изабраних представника народа: неке ће у њиховом избору коме ће пружити подршку руководити дубока лична уверења а неке политичка рачуница. Бирачи ће на концу оценити ко је колико искрен, али и способан да обећано оствари. У овом контексту треба сагледати и однос Цркве према јавним политичким делатницима. Конкретно, *Црква има своје право овога свешта, да о сваком могућем питању изнесе своје мишљење.* Такође, сваки политичар има право да такво мишљење уважи или да га негира. Ствар је његовог уверења или рачунице, да ли ће подржати неки захтев Цркве или удружења атеиста, на пример.

Дакле, нико па ни Црква нема право доношења или укидања законодавних, извршних или

судских одлука. Међутим, свако, па и Црква, има право да јавном речју, изношењем ставова, позивима, прогласима, саопштењима или критиком, покуша да придобије изабране представнике народа за своје ставове и идеје. На изабраним представницима народа је да се одреде према тим ставовима, било подршком, било супротстављањем или игнорисањем. Свакако, последњу реч имају грађани. Уколико се већини, рецимо, допада да народни представници уважавају ставове Цркве, онда ће на изборима гласати за такве. Уколико им се то не допада, гласаће за оне друге. То је демократија. Црква, као и свака друга организација и појединац, има право да јавно саопштава своје ставове. На представницима народа је да се одреде према тим ставовима и да креирају одређену политику. На пример, Црква може да се залаже за доношење неког закона. Представници народа могу да то прихвате и донесу одређени закон. То није нарушавање принципа секуларности. Јер народни представници су добили мандат народа да доносе законе. При том имају право да слушају или да не слушају било чије предлоге, па и предлоге Цркве. Наравно, на грађанима је да у своје време на изборима кажу шта мисле о њиховој политици па и о томе ➔

чије су захтеве слушали или ни су слушали.

Сива зона

Понекад се у медијима спекулише о незваничном утицају који Црква има на представнике власти. И ово питање захтева објашњење, без обзира на постојање или непостојање таквог утицаја. Наиме, сваки изабрани народни представник, слободан је да се, у законским оквирима, саветује са свима онима чије мишљење цени и уважава. Или да се са њима једноставно фотографише. То могу бити приватна лица, академици, професори, спортисти, уметници, као и представници различитих удружења, организација – или Цркве.

До злоупотребе може доћи на различите начине: на пример пружањем финансијске подршке из државних средстава ван законом прописаних оквира зарад задобијања политичке подршке. Пружањем других услуга, ван законских оквира – рецимо издавањем грађевинских и других дозвола, додељивањем станова или других привилегија које некоме по закону не припадају. Најгора је могућност утицаја на судску власт у било ком смислу. Но, овде треба нагласити да сва оваква дела и иначе представљају кршење закона и подлежу законским санкцијама, без обзира на то да ли је реч о Цркви, политичкој партији, невладиној организацији, представницима медија или синдиката. Како би овакве евентуалне злоупотребе биле спречене, потребно је усвојити и спроводити законска решења која у свету одавно постоје.

Доктрина секуларизма, која је данас доминантна у развијеном свету, подразумева одвојеност Цркве од државе. Нити држава сме да се уплиће у црквене

Свако има легитимно право да се залаже за онај модел који сматра најбољим, а на изабраним представницима народа – а преко њих на грађанима – је да одлучују о томе како ће бити уређено друштво у коме живимо.

послове – у избор свештенства, унутрашње уређење итд. – нити Црква сме да се уплиће у државне послове. Покушали смо да покажемо да постоји легитимни (политички) и нелегитимни (јуридикчки) утицај који Црква може да оствари, као и опасности злоупотребе у тзв. сивој зони.

Међутим, поред ових општих карактеристика секуларног друштва, треба нагласити да постоји више модела оваквог друштвеног уређења. Грубо ћемо их класификовати ради прегледности.

Антихришћански секуларизам – јесте секуларизам борбеног атеизма настао у време Француске револуције, а касније спровођен у земљама комунистичког блока. И данас је заступљен у неким земљама као што су Кина, Северна Кореја и Куба. Овде је секуларни принцип схваћен и практикован једнострано. Црква не сме да се меша у државне послове, али се држава меша у црквене и то на непријатељски начин. Црква и религија уопште проглашавају се државним непријатељем, црквена лица и верници се прогањају и затварају, храмови руше, уз снажну антирелигијску пропаганду на свим нивоима.

Ригидни секуларизам – настао је као ублажење претходног. Његов најбољи пример је савремена Француска. Црква и држава су потпуно одвојене, при чему не постоји никаква сарадња међу њима или је она минимална. Држава не уважава никакве специфичности Цркве, њеног устројства и традиције, и

не устручава се да их ниподаштава или негира.

Умерени секуларизам – заступљен у већини европских земаља подразумева одвојеност Цркве и државе али и њихову блиску сарадњу на пољима образовања, харитативне делатности. У таквим земљама постоји верска настава у државним школама, Црква добија одређену финансијску потпору, ослобођена је пореза у потпуности или делимично, верски службеници имају имунитет при обављању верских дужности (на пример, право на тајност исповести), у војсци је присутно војно свештенство, у болницама и појединим јавним установама одређене су просторије које служе за потребе верских служби.

Делимични секуларизам – својствен је неким европским земљама, где су одређеним Црквама призната нека посебна права заснована на традицији. У Великој Британији, на пример, монарх који формално има врховну власт, истовремено је и врховни поглавар Англиканске Цркве.

Свако савремено демократско друштво, поштујући сопствену традицију и сензибилитет, треба да одабере друштвени модел који његовим грађанима највише одговара. По мом схватању, умерени секуларизам представља најбоље решење за друштво Србије. Свако има легитимно право да се залаже за онај модел који сматра најбољим, а на изабраним представницима народа – а преко њих на грађанима – је да одлучују о томе како ће бити уређено друштво у коме живимо. ■■

„Хришћанско слово“ у Жаркову

Уз благослов Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, братство Храма Вазнесења Господњег у Жаркову је ове године покренуло редовно сабрање под називом „Хришћанско слово“, у спомен и част првог пароха жарковачког, чувеног протојереја-ставрофора Милорада Павловића. Идеја је да се на Петровске покладе сваке године у порти жарковачке цркве представи по један издавач православне тематике и његова издања, уз богат пратећи културно-уметнички програм.

На овогодишње покладе, после Свете Литургије је одслужен парастос за све упокојене свештенике који су служили у жарковачкој цркви, као и за све ктиторе и добротворе који су се упокојили, а у наставку је на оближњем гробу проте Милорада Павловића одржан кратак помен. Увече тог истог дана, после вечерње службе, издавачка кућа „Чувари“ је у порти жарковачке цркве представила своја издања, са посебним акцентом на превод књига *Несвети а свети* (чији је продајни тираж у Русији преко милион примерака) и *Флавијан*. О тим и другим књигама издавачке куће „Чувари“ говорили су јеромонах Игнатије Шестаков (сабрат Сретењског манастира Московске Патријаршије), презвитер Далибор Стојадиновић (парох Цркве Свете Тројице у Земуну), презвитер Оливер Суботић (испред братства жарковачке цркве) и Дејан Павловић (главни уредник издавачке куће „Чувари“). Током излагања учесника о. Игнатије Шестаков је дао веома занимљиву и инспиративну идеју: да жарковачко братство у наред-

ном периоду напише књигу о проти Милораду Павловићу, по угледу на *Несвети а свети*. У наставку програма су наступили хор „Мојсије Петровић“, руски ансамбл „Роса“, певница Храма Светог Саве, народни гуслар Драшко Малићан, дечији хор „Свети Симеон Богопримац“ и Небојша Мاستиловић из групе Пирг.

Интересовање верног народа је било огромно и плато испред храма је био тесан за све заинтересоване, тако да су многи у недостатку простора своје место пронашли на храмовним степеницама. Цео догађај је, иначе, привукао и пажњу државне телевизије – екипа веома гледане емисије

„Жикина шареница“ је два дана раније дошла у жарковачку парохију да направи посебну најаву о том догађају и сними неке од учесника.

Ово сабрање је најмање што је свештенство Храма Вазнесења Господњег у Жаркову могло да учини у част свога првог пароха, протојереја-ставрофора Милорада Павловића, који је заједно са грађанима Жаркова подигао Вазнесењску цркву пре скоро 80 година. Због његових пастирских особина и пожртвованости улица у којој се налази жарковачки храм је добила име управо по њему. Следећу аполстолској заповести која каже „Сећајте се старешина ваших који вам проповедаше реч Божију“ (Јевр. 13, 7), свештенство Храма Вазнесења Господњег у Жаркову има намеру да и убудуће, уз Божију помоћ, настави са молитвеним и сваким другим сећањем на честитог проту Милорада, на духовну корист верног народа.

Презвитер Оливер Суботић

1150 година од служења прве Литургије
на старословенском језику

Српско богослужење: традиција и савременост (3. део)

др Ксенија Кончаревић

Разуме се да самим превођењем сакралних текстова литургијска обнова у српском народу није завршена, него тек почиње, као што се разуме и да традиционални богослужбени израз – црквенословенски – остаје да живи у Српској Цркви као једно од обележја нашег идентитета и континуитета српске националне културе.

Међу првима се у превођењу сакралних текстова на српски језик окушао и учени свештеник др Лазар Мирковић, литургичар и историчар црквене уметности формиран у традицијама карловачког богословља, објавивши 1918. године брошуру *Акатисти Пресветој Богородици*.

Најзначајнији преводилац богослужбених текстова на српски језик, који своју делатност отпочиње првим интегралним преводом Златоустове Литургије (Београд, 1922) и наставља је низом обимних богослужбених књига био је јерођакон, потоњи архимандрит, др Јустин Поповић. Од његових превода богослужбених текстова (уз опаску да је преводио и дела светих отаца, хагиографије, монашке типике и др.) издавајемо: *Велики шребник*, Призрен, 1993. (овај превод завршен је још 1958, али услова за његово штампање није било; машинопис је постојао у неколико примерака који су коришћени у манастиру Ђелије и у пракси још неколико свештеника, поштовалаца оца Јустина);

Службеник на српском језику, Манастир Крка 1967. (машинопис) – у питању је превод из 1922. који је редиговао јеромонах Артемије Радосављевић; *Божанствене Лишурџије*, Београд, 1978; *Мали молишвеник*, Манастир Ђелије, Ваљево, 1982; *Молишвеник – Каноник*, Манастир Ђелије, Ваљево, 1991. Поред тога, ава Јустин преводио је и акатисте, каноне и молитве (акатисти у његовом преводу обједињени су у књ. 5 *Сабраних дела*, Београд, 1999).

О Јустиновом методолошком приступу и односу према превођењу богослужбеног текста може се доста закључити на основу његовог говора зборнику *Божанствене Лишурџије* из 1978. За њега је „литургијски језик увек еванђелски, псаламски, молитвени језик у надахнућу Духа Светога, језик богослужења и богослављења, којим се освећује и посвећује народни језик. Тако се и живи народни језик освећује богослужбеном, литургијском употребом“. Као методолошко полазиште оцу Јустину послужили су, по соп-

ственом признању из већ поменутог говора, с једне стране, усмереност на древно литургијско предање, а с друге – на данашњу саборну васељенску праксу Православних Цркава. За сагледавање древног литургијског предања Јустин Поповић користио је рукописне службенике – руске, старосрпске и црквенословенске, у тада доступним научним издањима старих литургијских рукописа, али и непосредно. Узимао је у обзир и старе штампане службенике, поготову старосрпске, попут познатог *Служабника* Божидара Вуковића. При превођењу је консултовао и светоотачка тумачења Свете Литургије у жељи да открије „дрвно литургијско предање“. Данашњу саборну васељенску праксу Православних Цркава отац Јустин сагледава на основу савремених службеника Православних Цркава, а консултује и друге преводе – новогрчке, руске, бугарске, немачке. Различитост приступа предлошцима у преводима из 1922. и 1978. године и природу литургијских интер-

Најзначајнији преводилац богослужбених текстова на српски језик, који своју делатност отпочиње првим интегралним преводом Златоустове Литургије (Београд, 1922) и наставља је низом обимних богослужбених књига био је јерођакон, потоњи архимандрит, др Јустин Поповић.

венција у овом каснијем преводу детаљно је размотрио протојереј Владимир Вукашиновић.

У периоду између сва светска рата појављују се и популарна двојезична издања, попут онога које је приредио Живан М. Маринковић *Божанствена Лишурџија св. Јована Златоустог: са преводом, објашњењима и ујутшћивом за црквенословенско чишање. За школску ујотпребу и народ*, Београд, 1929. Своју верзију превода Златоустове Литургије, која ће (с правом) остати у сенци превода Јустина Поповића и Иринеја Ђирића, понудиће и Петар Т. Трбојевић (Нови Сад, 1939).

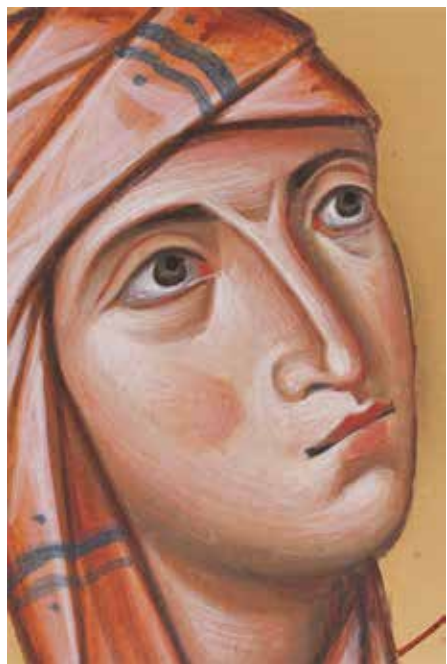
У послератном раздобљу својим преводима истаћи ће се јеромонах Дамаскин Давидовић (*Паримије које се чишају у шоку Великог јосћа на пређеосвећеним Лишурџијама*, Београд, 1975), проф. др Емилијан Чарнић (*Чин свешћене и божанствене Лишурџије св. Јована Златоуста*, Диселдорф, 1976; *Псалтир*, Крагујевац, 1977; *Паримије*, Краљево, 1980; *Ајосћол* (за недеље и празнике), Вршац, 1981; *Требник*, Крагујевац, 1983; *Велики канон св. Андрије Кришског*, Крагујевац, 1984. и *Часослов*, Крагујевац, 1986, протојереј др Матеја Матејић (*Божанствена Лишурџија светог ајосћола Јакова браћа Божијег и првог епископа јерусалимског*, Вршац, 1992), Епископ Хризостом Столић (*Лишурџија Пређеосвећених Дарова светог ајосћола Јакова браћа Божијег*, Вршац, 1996; *Књ. 1: среда четврте недеље Великог јосћа; Књ. 2: Велики јонедельак; Књ. 3: Велики ушорак; Књ. 4: Велика среда; Божанска Лишурџија светог ајосћола Марка*, Вршац, 1998; *Лишурџија Ајосћолских уштанова*, Краљево, 2006), Епископ др Ата-

насије Јевтић (*Псалтир са девет библијских јесама*, Врњачка Бања, 2000; *Паримејник*, Требиње – Врњачка Бања, 2000; *Часослов*, Београд, 2007. (користиће се док се не појави нови текст званичног превода Комисије САС СПЦ); *Божанствена Лишурџија светог ајосћола Јакова браћа Божијег и првог епископа јерусалимског* (Београд – Требиње 2007) и др Артемије Радосављевић (*Посни тширод. Света велика седмица – страсна*, Косовска Грачаница, 2008). Ипак, најширу распрострањеност добила су синодална издања превода богослужбених књига, као што су: *Еванђеље на српском језику за бојослужбену ујотпребу*, Земун, 1977; *Служебник*, Превод Комисије САС СПЦ, Београд, 1986; *Служебник*, Превод Комисије САС СПЦ, Београд, 1998; *Служебник*, Превод Комисије САС СПЦ, Београд, 2007; *Свешћена књига Ајосћол*, Текстови апостолских читања – превод Комисије САС СПЦ; превод прокимена и стихова – еп. Атанасије Јевтић, Београд, 2011). Такође ваља споменути изузетан допринос Епископа Хризостома Столића приређивању и објављивању богослужбених књига на српском језику: *Ајосћол* – како

се чиша свакога дана по седмицама, Краљево, 2003; *Светог Јеванђеље* – како се чиша свакога дана по седмицама, Врутци, 2005; *Жички и Штуденички минеј: сештембар – август*, Т. 1–12, Краљево, 2006. (у текст минеја, који је доминантно црквенословенски, укључене су и службе на српском језику).

У минулом раздобљу, како видимо, учињено је много на приближавању литургијске речи вернима. Разуме се да самим превођењем сакралних текстова литургијска обнова у српском народу није завршена, него тек почиње, као што се разуме и да традиционални богослужбени израз – црквенословенски – остаје да живи у Српској Цркви као једно од обележја нашег идентитета и континуитета српске националне културе. ■

Са Међународног духовно-научног
симпосиона о женском монаштву

Библијско полазиште и претпоставке за настанак женског монаштва

Епископ далматински Г. Фошче

Синајским Откровењем постављени су темељи, како старозаветне, тако и новозаветне заједнице Бога и човека, тј. Цркве, у којој монаштво добија своју пуноћу – пројављујући овде и сада, тј. на светој Литургији, есхатолошки начин постојања човека.

Тема монаштва је одувек била интригантна и заокупљала је људски ум и душу, пошто монаштво, као посебна врста посвећености, у свим религијама и философским учењима наговештава увођење у тајну – тајну вере, аскезе, философије... У том смислу посматрано, монаштво никада није прихватило устаљене животне токове, у које се, нажалост, утапају они, који по речима светог Јеванђеља, покушавају „да сачувају свој живот на земљи“ (Мк. 8, 35). Свети апостол Павле, учитељ народа, указује на ту опасност поистовећења са светом, упозоравајући и позивајући хришћане да се „не владају по духу овога света“ (Еф. 2, 2), из чега закључујемо да је саображење свету, тзв. секуларизам у најширем смислу, не само непријатељ монаштва, него и хришћанства уопште.

Својом појавом монаштво садржи у себи анагошку димензију, јер тежи нечем вишем, метафизичком, тј. есхатолошком. Отуда не треба да нас чуди чињеница да монаштво постоји у свим великим религијама од древне Индије, браманизму, будизму, хришћанству и исламу, као и у античкој Грчкој. У античкој философији постојали су извесни облици „философског монаштва“, које је посебно неговано код стоика и питагорејаца. У том смислу поменули бисмо карактеристичан Питагорин став, који каже да је философ онај човек који је стекао мудрост изучавајући природу, али је „бестрашће“ достигао задобијањем практичних врлина. Он, дакле, слично апостолу Павлу, људске страсти види као узрок зла за човека, док Платон философију дефинише као „уметност умирања“, што је

паралела монашком „созерцању смрти“, битној карактеристици духовног живота уопште.

Међутим, оно што свакако треба нагласити је чињеница, да монаштво у другим нехришћанским религијама и философским системима, поред свог узвишеног стремљења достојног људске похвале, ипак остаје затворено у границама људског и смртног. Тек у Синајском Откровењу монаштво добија свој пуни смисао и значај, јер упућује на везу и заједницу са Богом Који је Личност, Богом Који се Мојсију јавио као „Онај Који јесте“ (Изл. 3, 14). Синајским Откровењем постављени су темељи, како старозаветне, тако и новозаветне заједнице Бога и човека, тј. Цркве, у којој монаштво добија своју пуноћу – пројављујући овде и сада, тј. на светој Литургији, есхатолошки начин постојања човека.

Монаштво у Старом Завету

У периоду Старог Завета и старозаветне Торе, брачни живот човека имао је предност у односу на монашки, тј. безбрачни живот. То је разумљиво из више разлога. Прво Бог, стварајући човека као мушко и женско – Адама и Еву, благосиља их да се рађају и множе и „да напуне земљу“ (Пост. 1, 28). Испуњавање овог благослова претпоставља брачни живот.

Поред тога, у Старом Завету од самог почетка, а посебно после прародитељског греха, јача месијанска идеја „да ће семе женино сатрти главу змије“ (Пост. 3, 15). То је типично месијанско пророштво. То пророштво је било веома значајно у старозаветном Израиљу. Сваки припадник Израиља је кроз законити брак био чувар и носилац тог пророштва – све до његовог остварења рођењем Богочовека Исуса Христа од Пресвете Богородице, „из рода и лозе Давидове“ (Мт. 1, 1).

Поред тога што Стари Завет даје предност брачном животу, у њему се, међутим, „као у сенци“ (Кол. 2, 17) назире и тајна монаштва. Старозаветно монаштво праобразује и наговештава месијанско доба, у којем ће бити склопљен нови, вечни савез Бога са Израиљем, који неће имати привремени карактер као први, већ ће трајати вечно (Јевр. 8, 6).

У Старом Завету се, као праобразу новозаветног хришћанског монаштва, спомињу тзв. назиреји (Бр. 6, 2; назиреј = посвећен, одвојен). Назиреј је био онај човек или жена, члан старозаветног Израиља, који је одређени део свога живота (осам дана, месец дана, а ретки и цео живот) потпуно посвећиван на службу Јахвеу, живећи у уздржању и чистоти. Сви они су у том периоду сматрани светима. Назиреје је бирао Сам Бог, као што је бирао

и пророке (Ам. 2, 11). Најпознатији назиреји Старог Завета су били пророк Самуило и јунак Сампсон, који се истакао у борби против Филистеја. Треба напоменути да су назирејски завет могле давати и жене, што јасно и недвосмислено указује на једнакост мушког и женског монаштва, које ће се задржати и у новозаветном периоду Цркве.

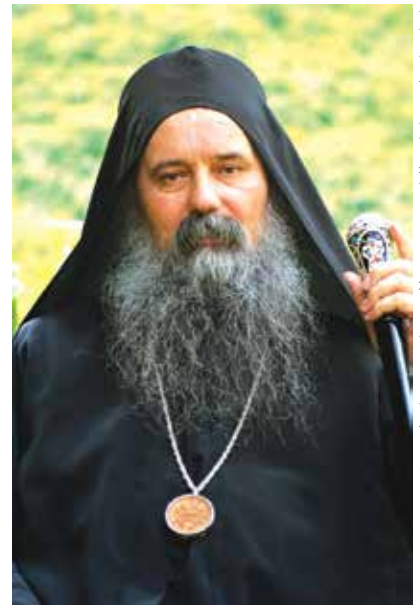
У своме спису *О девствености* Свети Григорије Ниски, као зачетницу старозаветног монаштва, тј. подвига девствености, наводи Марију, сестру Аронову (Изм. 15, 20), коју он види као праобраз Пресвете Богородице.

У Старом Завету, носиоци монашког (исихастичког) етоса су били првенствено велики старозаветни пророци Мојсије и Илија, као и други пророци, који су објављивали вољу Божију Израиљу. Они су изобличавали грех у народу, али су им јачали и снажили веру у долазак Месије. Носиоци пророчког духа и старозаветног монашког посвећења, бивале су и многе богоизабране жене, као што је пророчица Девора (Суд. 4–5), која се удостојила да буде и судија у Израиљу; Олда пророчица, (2 Цар. 14, 20); па и Моавка, незнабошкиња Рута. Она је, прихватајући веру у Јахвеа, удостојена да постане баба пророка Давида и тако уђе у родослов и Самога Богочовека Исуса Христа (Мт. 1, 5).

Монаштво у Новом Завету

Темеље новозаветног монаштва поставио је сам Христос, Својим Оваплоћењем од Дјеве Богородице Марије, која, уз Светог Јована Крститеља, учитеља покајања, постаје мера и образац целокупног живота Цркве, а посебно њеног монаштва.

Монаштво у раној Цркви изражава есхатолошки начин живота верујућих. На ту димензију ука-

Вл. Фотије (извор: <http://www.eparhija-dalmatinska.hr>)

зује сам Христос у разговору са старозаветним фарисејима и садукеејима, који су негирали веру у васкрсење. Изобличавајући то њихово неверовање, Господ им говори „да се варају, јер не знају силе и моћи Божије“ (Мт. 22, 29), откривајући да се они удостојени вечног живота, „неће ни женити, нити удавати, него ће бити као анђели на небесима“ (Мт. 22, 30).

Монах, дакле, у Новом Завету има пред собом подвиг уподобљења анђелском животу, колико је то могуће људској природи. Тај небески идеал могуће је достићи искључиво уподобљењем самоме Христу. Заиста су у праву они богослови, који монаштво једноставно називају „аутентичним хришћанством“, не презирући при томе, нити одбацујући брачни живот хришћана, јер је он у Новом Завету дат као символ „јединства Христа и Цркве“ (1 Кор. 12).

Господ Исус Христос на свадби у Кани Галилејској чини своје прво јеванђелско чудо, претварајући воду у вино, наговештавајући превазилажење пролазности и наступајуће време благодати („јер благодат и истина постаде кроз Исуса Христа“ – Јн. 1, 17). Својим присуством на свадби ➔

у Кани, Христос хришћански брак узводи на ниво свете Тајне Цркве. То се са пуним правом може рећи и за „духовни брак“, који по својој слободи и дару, бирају оне богољубиве душе, идући уским путем монашког живота у Цркви.

Нови Завет, дакле, ставља у исту равн монашки и брачни живот хришћана, из простог разлога јер су им циљ и смисао исти – уподобљење Христу и достизање обожења. На ту „максималистичку димензију“ вере и живота Цркве указују многи свети оци и преподобне матере, а њу сажима позната мисао Светог Атанасија Великог „да је Бог постао човек у Христу, како бисмо ми људи постали богови по благодати“.

Да је монашки живот светодуховски дар Цркве и један од аутентичних облика јеванђелског живота, потврђују бројне поуке и примери из Светог Писма Новог Завета: „ако хоћеш савршен да будеш“, Христове речи упућене богатом младићу, који се пита шта да чини, да би задобио живот вечни (Мт. 19, 16); „ко не узме крст свој и не иде за мном“ (Мт. 10, 38); о томе да треба оставити мртве да уповавају своје мртваце (Лк. 9, 60); о проналажењу бисера у пољу и продавању свега да би се тај бисер задобио (Мт. 13, 46); о мудрим и лудим девојкама, које непрестано страже и чекају сусрет са Женихом (Мт. 25); о томе да има неких који већ у овом земаљском животу неће видети смрти, док не виде Царство Небеско да је дошло у сили, указујући на Преображење таворском светлошћу (Мт. 17), итд.

Сва ова наведена, као и многа друга места из Јеванђеља, указују нам на суштину и смисао монаштва, а то је напуштање земаљског, пролазног и смртног и „хоћење за Христом“ (Мт. 10, 38). Идеал монаштва је, дакле, следовање за Христом и преби-

Света Марија Египћанка и Свети Зосима

вање у светлости Лица Његовог. Тај подвиг је немогућ и незамислив изван реалног живота Цркве, тј. њене Литургије. Из јеванђелске приче о Луки и Клеопи, двојици путника за Емаус, јасно се види да се Васкрсли Христос препознаје тек при ломљењу хлеба (Лк. 24, 36–53), тј. у тајни Литургије. Та чињеница целокупан монашки покрет и идеал чини неодојивим од литургијског и богослужбеног живота Цркве, дајући и самом монаштву евхаристијски печат и карактер.

У Посланицама светих апостола, посебно Светог апостола Павла, унеколико се продубљује и проширује смисао монашког живота у Цркви. Свети апостол Павле, као прави пастир и учитељ, поставља себе као углед вернима: „угледајте се на мене као ја на Христа“ (1 Кор. 11, 1), што је између осталог и позив на следовање његовом безбрачном, тј. монашком животу. Тај начин живота прихватили су и сви други свети апостоли, као и жене мирносице, остављајући све, како би ходили за Христом (Мт. 10, 38). Међутим, апостол Павле упозорава верне да и после Свете Тајне крштења и дара

новог живота у Цркви („који се год у Христа крстисте, у Христу се обукосте – Гал. 3, 27) и даље предстоји духовна борба. Ту духовну борбу и тај подвиг, Свети апостол Павле назива свлачењем старог човека, тј. кожных хаљина (Кол. 3, 9), који је неопходан за први степен охристовљења човека. Он то назива делатним – мартинским делом подвига, који је неопходан за све чланове Цркве, па самим тим и за монахе. Други тек, виши степен охристовљења узводи у созерцање (виђење) самога Христа, чега се удостојила јеванђелска Марија (Лк. 10, 39). То созерцање (*theoria*) представља суштински

циљ и смисао новозаветног монаштва. Оно је истоветно са обожењем личности (*theosis*), о коме и говори Свети апостол Павле, када каже: „не живим више ја, него живи Христос у мени“ (Гал. 2, 20). Апостол Павле, дакле, позива не само монахе, већ и све хришћане на савршен живот у Христу. Апостол Павле истовремено поставља и темеље монашког исихазма, позивајући све верне „да се моле непрестано“ (Еф. 6, 18). Тај благослов, иако је дат читавој Цркви, очували су и одржали у највећој мери преподобни оци и преподобне матере, тзв. исихасти. Исихазам је, дакле, синоним за монаштво и он ће се преко Египта, Синаја, Цариграда и Свете Горе, проширити и у средњовековној Србији, највише за време цара Душана и Светог кнеза Лазара.

Монаштво и житија светих

Монаштво се од периода ране Цркве развијало паралелно са историјским путем ширења хришћанства, које је у прва три века, као и само монаштво, носило на себи печат мучеништва. Слобо-

да Цркве у време цара Константина, доноси са собом процват и ширење монаштва, које, рекли смо, преко Египта, Синаја и Свете Горе стиже и на наше просторе.

Процват монаштва у четвртом веку даће свој пуни допринос наставку аутентичног библијског живота. Библијски живот је сваки живот прожет вером у нераскидиво јединство Бога и човека у Личности Оваплоћеног Сина Божијег Исуса Христа, као и у заједницу спасавањих у Цркви (Еф. 1, 23).

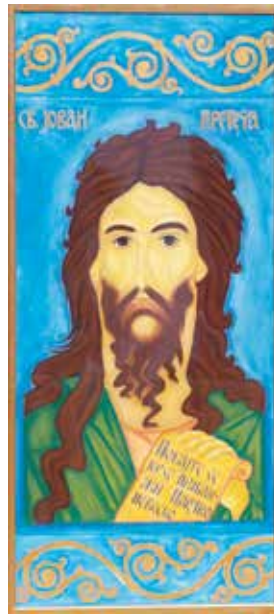
Ту библијску реалност на диван и јединствен начин сведоче многобројна житија светих отаца и преподобних матера, која нам објавише да је „диван Бог у светима Својим“ (Пс. 68, 35) и да је Христос „са нама у све дане до свршетка века и света“ (Мт. 28, 20).

Дозволите да се овде укратко осврнемо на два карактеристична житија, која нам потврђују горе речено – житије Преподобне Марије Египћанке и житије Преподобне матере Параскеве.

Света Марија Египћанка, како вели њен животописац, Свети Софроније Јерусалимски (634–638), беше родом из Египта и живљаше подобно старозаветном народу у време ропства (Изл. 1, 14). Будући као блудна кћи, која се удаљила од Оца небеског, уподоби се она бесловесним животињама (Лк. 15, 16). Међутим, Бог не желећи смрти грешника, већ желећи њихово спасење (Јез. 33, 11), призва ову изгубљену овцу дома Израилјевог (Мт. 18, 10–17) у свети град Јерусалим. Ту она, молитвом Пресвете Богородице, доживи чудесну и узвишену тајну покајања (Мт. 3, 2) и одмах би примљена у загрљај Оца небеског (Лк. 15, 20). Поражена том безмерном љубављу Божијом, она

Света Параскева

Свети Јован Крститељ

одмах потом отиде у Јудејску пустињу, „како би Богу приносила покајне сузе“ (Велики канон Светог Андреја Критског). И проведе тамо ова света и богоизабрана душа остатак свог земног живота, оплакујући грехе своје.

Провевши читав живот у покајању, пред своје блажено уснуће, Преподобна Марија Египћанка би удостојена светога Причешћа из руку Преподобног старца Зосиме. Она при томе сусрету са њим пројави велике дарове покајања, прозорљивост, хоћење по води, али и савршени дар љубави Христове (1 Кор. 13, 13).

Црква Христова Преподобну мати Марију Египћанку – нову учитељицу покајања, уврсти да се спомиње пете недеље Великог поста, како би читавој Цркви била пример да је покајање дар Божији који нас удостојава Царства Небеског (Мт. 3, 2).

Преподобна, пак, мати наша Параскева роди се у десетом веку у царском Константиновом граду. Била је из богате породице, али чувши речи Христове: „ко хоће за мном да иде, нека узме крст свој“ (Мт. 16, 24), раздаде све своје имање ништима и обукавши

скромне хаљине, настани се такође у Јудејској пустињи. Ту ова преподобна мати читав свој живот проведе у мужевственом подвигу, „не борећи се против тела и крви, већ против сила које војују у поднебесју“ (Еф. 6, 12). Свукавши тако са себе старог човека и обукавши се у Христа (Гал. 3, 27), њој за живота бише откривене тајне Божије, које „у ум човечији не дођоше“ (2 Кор. 12, 2). Пред своју кончину, а на добро Цркве Христове, Бог ову светитељку као мудру дјеву (Мт. 25) позива поново у родни град Константинопољ, где она мирно предаде дух свој

у руке Божије (Лк. 23, 46). Њене нетљене мошти, које ускоро бише откривене, посведочише истину да су праведници и по смрти живи (Јн. 11, 25). По Свом дубоком провиђењу, Бог њеним светим моштима касније обједини православну Византију и све балканске и словенске земље.

Из ових кратких подсећања на житија Преподобне Марије Египћанке и Преподобне матере Параскеве, јасно је да су оне у своме животу оствариле тајну Јеванђеља Христовог, сачувавши идеал библијског и монашког живота. Богу хвала да свето православље до дана данашњег, а надамо се да ће тако бити и до скончанија света и века, чини исто, те и даље даје своје миомирисне плодове – светитеље Цркве Христове.

Молитвама Преподобне матере наше Марије Египћанке и Преподобне Параскеве Господе Исуса Христа, Боже наш, помилуј и спаси нас. Амин. ✙

Манастир Жича, Међународни духовно-научни симпозион о женском монаштву, септембар 2011. г.

– Сто година од почетка Првог светског рата (11. део) –

Римокатоличка Црква Свете Ане у Шапцу

– праштање православних Срба хрватским војницима
аустроугарске војске за злочине у Првом светском рату –

др Александар Раковић

Четрнаест година након злодела у Мачви (1914), у Шапцу је 1928. подигнута римокатоличка црква којом је српски народ у име југословенског јединства и хришћанске љубави заборавио и опростио зверства која су над њим починили хрватски војници у аустроугарској војсци.

Током кратког боравка (прве инвазије или прве аустроугарске офанзиве) на територији Србије (12–24. август 1914) аустроугарска војска је починила монструозна убиства и свирепа недела над српским народом на простору западне Србије, између Саве и Дрине.

У Мачви, Поцерини и Јадру је та да убијено од 3.500 до 4.000 српских цивила. Према сведоцима догађаја, иностраним дописницима и експертима, починиоци ових злочина били су углавном војници мађарске и хрватске националности у аустроугарским униформама, али су злочине чинили и војници немачке националности.

У претходном броју *Православља* видели смо каква страдања су задесила Саборну цркву Светих апостола Петра и Павла у Шапцу и на који начин је у њој страдао заточени српски живаљ. Током 1914. аустроугарски окупатор је, дакле, оскрнавио Саборну цркву Светих апостола Петра и Павла: грађани су у њој били заточени, жене силоване, у порти цркве становништво је убијано. Вредности из храма су опљачкане, звона однета да би се

од њих излила муниција, иконостас поломљен, иконе изрешетане. *Шабачки ласник* је писао да су Турци у Србији били „верски толерантнији, од католичке, у већини Аустроугарске војске“, „рука Хришћанска, да руши храмове других хришћана, – то се не може ни ратом извинити и оправдати“.

После рата саборни православни храм је обновљен али је остало сећање ко га је оскрнавио. У свести Шапчана и Мачвана није могло бити избрисано да су злочине над њиховим рођацима, суграђанима и земљацима 1914. починили Мађари, Хрвати и Немци у аустроугарским униформама. Стога је Шабац и Мачву било потребно растеретити овог конфликта, ићи у правцу праштања и помирења ради југословенског јединства Срба и Хрвата у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Након стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1918) у Шабац су на службу стизали римокатолици из других делова државе. Познато је да је 1928. у Шапцу живело око 60 римокатоличких породица односно укупно око 150 грађана римокатоличке ве

ре. Према попису из 1931. у читавој Мачви живело је 196 римокатолика или 0,3% мачванског становништва. Православних Срба је у Мачви било 62.660 или 99,54%.

На молбу надбискупа београдског Римокатоличке цркве др Рафаела Родића, општина Шабац је 1927. уступила плац за изградњу римокатоличке цркве. *Шабачки ласник* је у јуну 1928. објавио: „Отпочето је копање темеља за католичку цркву у Шапцу. Ову notiцу написа смо [написасмо] ради оне браће Хрвата – католика, који нас нерадо гледају, те да виде нашу широко грудост [широкогрудост] – широко грудост [широкогрудост] Шапчана који су заборавили све па и 1914. годину и свесрдно изашли им на сусрет да цркву подигну и ако их нема ни 150 душа у Шапцу“.

Када узмемо у обзир став изнет у *Шабачком ласнику* треба да имамо на уму бар три чињенице: 1. У Шапцу постоји сећање на то ко је извршио злочине 1914. над српским народом (Мађари, Хрвати, Немци); 2. У време када се црква гради и када је објављен текст српско–хрватски односи су заоштре-

ни агитацијом Хрватске сељачке странке да се у оквиру Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца створи област са хрватском већином (коју би чинили Хрватска, Славонија, Далмација, Барања, Банат, Бачка, Босна и Херцеговина и Црна Гора), а 20. јуна 1928. извршен је атентат на Стјепана Радића; 3. Изградњом римокатоличке цркве требало је снажити југословенско јединство те се стога не заборављају злочини Мађарима и Немцима (на њих се не обраћа пажња) већ само Хрватима.

У ставу је поменуто да се злочини „заборављају“ али нема речи да се „опраштају“. Често се од црквених високодостојника може чути „да ћемо опростити али не и заборавити“. Међутим, каква се хришћанска порука пружа када злочине заборављамо и да ли самим тим и опраштамо? Епископ тимочки Мелентије се позива на Светог Григорија Ниског који каже да се заборављањем злодела она и опраштају. С тим у вези можемо да кажемо да је изградња римокатоличке Цркве Свете Ане у Шапцу израз праштања српског народа хрватским војницима у аустроугарској војсци за злочине почињене 1914. у Шапцу и у Мачви.

Освећење Цркве Свете Ане извршио је 21. октобра 1928. надбискуп београдски Рафаел Родич. Гости на освећењу су били свештеници Српске Православне Цркве, представници цивилних и војних власти, римокатоличко свештенство из Срема и Шапчани православне и римокатоличке вероисповести. Надбискуп Родич је изразио захвалност папи Пију XI, југословенском краљу Александру Карађорђевићу „и онима који су омогућили подизање храма, који ће осветљавати путеве ка бољој будућности у заједничкој отаџбини“. *Глас цркве* је писао да је тада између православних и римокатоличких свештеника било слагања у „братској љубави“ и „пуној лојалности у заједничкој сарадњи на Христову делу“.

Римокатоличка Црква Свете Ане у Шапцу

Дакле, четрнаест година након злодела у Мачви (1914), у Шапцу је 1928. подигнута римокатоличка црква којом је српски народ у име југословенског јединства и хришћанске љубави заборавио и опростио зверства која су над њим починили хрватски војници у аустроугарској војсци.

То јединство је симболички потврђено 16. августа 1931. када су, поводом десетогодишњице ступања на трон краља Александра Карађорђевића, на Саборну цркву Светих апостола Петра и Павла и Цркву Свете Ане постављене спомен-плоче са истоветним натписом: „У славу десетогодишњице владавине Александра I, краља Југославије“. Тим поводом служено је у обе шабачке цркве, као и у синагоги и џамији. На синагогу и џамију нису стављене спомен-плоче.

Спомен-плоча са натписом посвећеним краљу Александру Карађорђевићу стоји и данас на Цркви Свете Ане у Шапцу (2014).

Крај голготе српског народа у Првом светском рату (1914–1918) Шабац је дочекао преполовљен.

Београдски часопис *Епоха* је 22. јануара 1920. објавио да је са 14.000 становника пре рата, Шабац после рата спао на само 7.000 житеља. Утисак је за Шапчане био свакако апокалиптичан.

У *Подрињском веснику* је 1920. дирљиво речено да треба писати и штампати речи јер „наша мисао не може погинути, ни тада, кад буде Шабац напуштен од свих и свакога“. Ипак, и поред црних слутњи ницао је ведри оптимизам о новом почетку Шапца, с поруком коју су омладини предали преминули шабачки јунаци Првог светског рата: „Ми бесмо та часна и велика ђуприја, преко које сте ви, заслужни и срећни, прешли у нови живот и лепше друштво. Поносимо се што ће проћи много векова а већа се ђуприја неће моћи подићи, нити ће икада поноснији јунаци преко ње проћи.“

Нажалост, прошле су само две деценије, а не неколико векова, до нових страдања српског народа. И овога пута непријатељ је био исти, само у новом идеолошком руху: нацистичка Немачка, усташка Хрватска и фашистичка Мађарска. ■■

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (12. део) –

Српска војска задивила свет

Анђоније Ђурић

Српска војска, која је имала богато ратно искуство из балканских ратова, испољила је изванредну храброст, висок борбени морал и највећи степен пожртвовања, али је претрпела и велике губитке

Пета аустријска армија је поражена

Ноћу између 15. и 16. августа претходница дивизије Друге српске армије напала је изненада на преноћишту код Текериша (на Церу) дивизију Пете аустријске армије тако жестоко да се она као целина није више појављивала у току ове битке! (После ове битке настала је песма: „Дођи, Швабо, да видиш где је српски Текериш...“) У току 16, 17, 18. и 19. августа вођена је Церска битка, прво на линији Шабац–Текериш–Јаребице–Крупна, а затим на линији Шабац–Текериш–Завлака.

Најјаче надирање Пете аустријске армије било је на правцу од Крупна на леви бок Треће српске армије, која је давала снажан отпор на фронту код Лознице, затим код Јаребице и најзад код Завлаке, када је била приморана на повлачење због угрожености свог левог бока, док најзад није стигла једна дивизија Прве српске армије од Ваљева преко Пецеке и пресекла ову опасност.

У овој љутој бици, једној од најславнијих у Првом светском раду, Пета аустријска армија претрпела је страховит пораз услед бочних удара код Текериша

и Завлаке, па се повукла на леву обалу Дрине. Тада још две дивизије Прве српске армије нису биле ни употребљене.

Делови Друге аустријске армије предузимају јачу офанзиву код Шапца али тек после пораза Пете аустријске армије. Благовременим појачањем српских трупа код Шапца, непријатељ је и овде потучен и пребачен на леву обалу Саве.

Шеста аустријска армија успела је да потисне Ужичку војску код Вишеграда, али није могла да искористи овај успех после готово потпуног уништења Пете армије, којој је хитала у помоћ ради заштите северне Босне.

Дванаест дана после форсирања Дрине и продора аустријских трупа на српско тле, 24. августа објављен је коминике у коме се каже: „На територији Србије нема више ниједног непријатељског војника, осим мртвих и заробљених. Изгнали смо га из Србије крваве главе.“

Српска војска, која је имала богато ратно искуство из балканских ратова, испољила је изванредну храброст, висок борбени морал и највећи степен пожртвовања, али је претрпела и велике губитке: 259 официра и око 16.000 подофицира и војника –

погинулих и рањених. У борбама су дошла до изражаја упорност, иницијатива и смелост старешинског кадра. Српски официри и команданти били су у првим борбеним редовима – они су личним примером подстицали на храброст и пожртвовање.

Аустроугарска војска имала је око 23.000 погинулих и рањених, као и око 4.500 заробљених.

Српска војска задивила свет

Српска победа на Церу примљена је код савезника с великим одушевљењем, тим више што ситуација на западном фронту није била повољна; тамо су, у то време, Немци незадрживо продирали кроз Белгију и приближавали се границама Француске. Руси су имали посебан разлог да се одушеве овом српском победом: аустроугарска Друга армија, везана борбама код Шапца, закаснила је да комплетна учествује у завршној фази галицијске операције, што је значило велико олакшање за руску војску.

Србија и њена војска стекли су, тако, још већи углед код савезника. Због свега тога руски министар спољних послова Сазонов с разлогом је изјавио да је победа

на Церу не само војничка, већ да она значи и огроман политички успех савезника и да је српска војска својим јунаштвом и пожртвовањем задивила цео свет.

Та велика српска победа подигла је веру српског народа у сопствене могућности и појачала његову отпорну снагу у борби са аустроугарским освајачем.

Србија је показала да она представља респективну силу. После те победе могла је с више ауторитета да се супротстави покушајима Антанте да се изврши нова подела македонске националне територије којом је она хтела да плати Бугарској цену за улазак у рат против Централних сила, односно да се успротиви плановима Антанте да хрватским и словеначким националним територијама плати Италији награду за њен улазак у рат против Централних сила. Зато је она 4. септембра 1914. године упутила меморандум силама Антанте у којем је први пут формулисала као свој ратни циљ стварање заједничке државе Срба, Хрвата и Словенаца. Стотине добровољаца – Југословена из крајева под Аустроугарском борили се у редовима српске војске, пружајући јој тако велику моралну помоћ.

Због свега тога царска операција је поред војничког имала и велики политички значај.

Царском битком српска војска је задобила своју прву велику победу. Аустроугарска војска, жестоко поражена, сломљена и поколебана, била је присиљена да напусти српску територију.

Победа на Церу је показала шта све може да постигне мала али храбра и вешто вођена војска, која неизмерно воли своју отаџбину и своје огњиште.

Цар је ушао у историју и легенду и у њима остао за сва времена.

— *наставиће се* —

Рајсово сведочење

У једном од својих многобројних записа, др Рајс помиње свој први сусрет са Београдом и генералом Михаилом Живковићем, коме је била поверена одбрана српске престонице и кога су звали „гвоздени генерал“. Тај сусрет је био на Торлаку, у генераловом главном штабу.

Арчибалд Рајс
Фото: <http://www.rts.rs/>

„Његове канцеларије су у школским просторијама“, пише Рајс, „али он и његови војници станују под шатором у храстовој шуми. Висок, снажан, строгог држања,

стари војник нас љубазно прима и говори о свом тешком задатку, али се ипак нада да ће га успешно извести до краја, упркос томе што има мало трупа и недовољно модерног оруђа. Генерал каже: 'Али српски народ је односио победе и са још мање средстава. Он ће и сада победити.' Гледајући ове лепе момке како певају околу, имао сам исто убеђење.

Београд као да је у опсадном стању. Кафане се затварају у 20 часова. Свет се служи свећама, јер су аустројске гранате срушиле електричну централу.

Што се човек више приближава вароши, њеном центру, ра не од бомбардовања су све видљивије. Прочеља многих кућа носе трагове шрапнела. Руско посланство је оштећено, прочеља старе палате пробушено и неколико отвора зјапе. У краљевом двору срушени зидови. Велика граната је свалила галерију у салу. На Теразијама је оштећена кућа Викторовићеве апотеке. Хотел „Москва“ је погођен пројектилом. Калемегдан и његова околина су пусти. Много је кућа у рушевинама...”

Рајс пише да га је примио командант града мајор Јоксим Гајић. Пошли су да разгледају Тврђаву, која је више знаменитост историје него средство одбране и заштите. Здања штаба, архиве, Војни музеј – све у рушевинама. Зидови старог бедема, који су пре неколико векова одолевали јуришу Турака, срушени су ударом јаким топовских граната. У доњим деловима, дуж Саве и Дунава, војници спречавају прилаз аустројским мониторима. Ту је и један топ од 75 mm за одбрану од монитора, скривен у зеленилу.

Све ове зидине, цркву, напуштене куће, Аустро-Мађари руше само из беса. Они хоће да истребе цео српски народ, а не само његове војнике. Чак су и болнице, мада заштићене знаком Црвеног крста, биле бомбардоване четири пута! Мучеништво Београда започето је првим данима рата.

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Одјеци и последице Сарајевског Видовдана 1914. године

Радован Пиљковић

Вест о убиству надвојводе Франца Фердинанда у Сарајеву на Видовдан 1914. године прострујала је Босном и Херцеговином, окупираним и анектираним провинцијама Аустроугарске монархије као муња. Архивски подаци сведоче о тој брзини. Земаљска влада је телеграфским путем обавестила котарска предстојништва, органе локалне власти: „Недељко Гавриловић типограф из Требиња и гимназијалац Принцип из Грахова произвели су атентате на Њихове Висости. Пријестолонаследник и Војвоткиња су мртви. На свима уредским заставама црне заставе извјесити“. Упада у очи погрешно писање презимена првог атентатора, Херцеговца, који је имао мање среће и успеха од Крајишника Гаврила Принципа. Стоји Гавриловић уместо Чабриновић. Уже локализовање њиховог завичаја на Босанско Грахово и Требиње већ је значило да је реч о бунтовним Србима и да се оштрица јавног негодовања, незадовољства и одмазде мора сручити на српско православно становништво.

Три дана после Видовдана, Оскар фон Потхорек, германизовани Словенац у сваком смислу: менталном, психолошком и државничком, као армијски ин-

спектор аустроугарских трупа и шеф Земаљске владе за Босну и Херцеговину објавио је „пријеки суд за читаву Босну и Херцеговину“, а у „погледу злочинстава“, а та кривична дела су могла бити: „велеиздаја, дјело против војне силе, сметање јавног мира, устанак“, затим следи остало. Сачувани плакат има упозоравајућу реченицу чији етимолошки смисао могу да растумаче само добри

У градовима и селима Босне и Херцеговине отпочели су прогони српског становништва. Најпре је дошло до напада на трговачки и грађански слој народа, на оне богатије који су у нападима руље могли да буду објекат незаконито стеченог богатства. Понегде су локалне власти подстицале римокатоличку и мухамеданску масу да напада своје православне комшије.

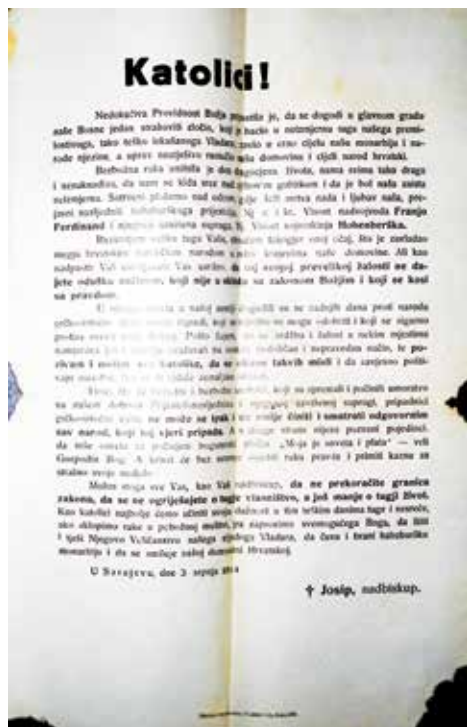
Сарајевски (врхбосански) надбискуп Јосип Штадлер се обратио пастви 3. јула 1914. године посланицом у којој се могло прочитати: „Католици! Недокучива Провидност Божија припустила је, да се догоди у главном граду наше Босне један страховити злочин, који је бацио у неизмјерну тугу нашега премилостивога Владара, завио у црно цијелу нашу монархију и народе њезине, а управ неутјешиво растужио на

шу домовину и цијели народ хрватски.“ Римокатоличка јерархија исказивала је верност и оданост према династији и држави, подсећајући да су ружни испади против „источних“ хришћана неоправдани: „У много мјеста у нашој земљи догодили су се задњих дана проти народу грчко-источне вјере немили изгреди, који се нипошто не могу одобрити и који се сигурно противе светој вољи Божијој. По-

Објава Преког суда – 18. јун/1. јул 1914. г.

познаваоци новохрватског језика, невероватног филолошког хибрида са политичком употребом: „Ово проглашујем уз заповијед, да се сваки уз пријетњу смртне казне кани сваке бунтовне стрке, сваког потицања на то и сваког судјеловања код овакових чина и да се покорава свима одредбама, која имаду сврху, спријечавати ове злочине, Сарајево 18. јуна / 1. јула 1918. године“.

Посланица Ј. Штадтлера, 3. јул 1914. г.

што чујем, да се срџба и жалост у неким мјестима намјерава још и надаље изражавати на овакав недоличан и неправедан начин, те позивам и молим све католике, да се окане таквих мисли и да савјесно поштивају наредбе, што су их издавале земаљске области.“

И ова посланица и њена намера да се насиље избегне сведочи да су жестоки прогони у реалности постојали: „Тиме, што су несретни и безбожни уротници, који су спремали и починили уморство на нашем добром Пријестолонаследнику и његовој узвишеној супруги, припадници грчко-источне вјере, не може се ипак и не смије чинити и сматрати одговорним сав народ, ко ји тој вјери припада.“ Надбискуп Јосип Штадлер је подсећао да се не прекораче границе закона, и тако не оглуши о приватно власништво и људске животе.

Морамо се, овом приликом, сетити и Штадлеровог отвореног писма Сави Косановићу „метрополити грчко-источне цркве“, кога је заједно потписао и штампао у августу 1883. године са мостарско-дувањским бискупом Паска-

лом Буцоњићем: „Како ће се црква грчко-источна таковог назвати, пошто у истоку станују разна црквена друштва, која нису у никакву међусобну савезу те својим већ обстанком свако њих засвједочава да није права црква одатле и долази, да си је свако њих узело име по крајевих, у којих се шири и тако је настало називље цркве цариградске, руске, србске, итд. Према тому без двојбе ће Ваша Пресвиетлост бити у великој неприлици, како да окрсти цркви, која је вашој бриги изручена, пошто је од Цариграда одијељена, а завичай јој није Србија већ Босна.“

Из деловодног протокола Српског православног парохијског звања Врбница код Лијевна (Ливна)

Бр. 31, 19. јуна 1914. Земаљска влада, Сарајево, бр. 5137 / през. 1. јула 1914: Обавјешћује се да је у читавом подручју Босне и Херцеговине проглашен пријеки суд.

Бр. 32, 20. јуна 1914. Лијевно, Котарски уред, број 347 / през. 2. јула 1914: Шаље оглас ради уздржања јавног мира и реда за котар Лијевно.

Бр. 33, Ово звање 1/14. јула 1914. бр. 33: Позива Ц. К. Оружничку постају из Челебића да присуствује парастосу дана 6/19. јула о. г. који ће се одржати за покој Њ. В. надвојводе Фрање Фердинанда и супруге му војвод. Софије Хотек од Хоенберга.

Бр. 35, 4/17. јула Лијевно, Котарски уред бр. 409 през. 11. јула 1914: Обавјешћује да је наредбом Земаљске владе од 9/7. о. г. забрањено обављање службе Божије под ведрим небом и одржавање зборов, изузев службе Божије у црквама, а с тим објавивши да се народ разиђе својим кућама. То вриједи док траје пријеки суд.

Бр. 41, 5. августа 1914: Сарајево, АЕ и Митрополит ДБ бр. 385/през: Наређује да се из сваке службе чита: Чин молебнаго пјенија ко Господу Богу нашему за Цара, војинство и за људи во времја брани противу супостата.

Бр. 45, 10. августа 1914: Ово звање Моли Котарски уред да би људи код којих је нађено оружје из ове парохије радили опћински пут.

Бр. 46, 10/23. септембра 1914: Лијевно, Котарски уред бр. 14009 од 19/9. 1914: Умољава да се пошаље исказ рођених момака у 1894. години. Удовољено и послато. 10/23. септембра 1914 – 11/24. септембра 1914. године.

(Архива Епархије бихаћко-петровачке,
Српска православна црквена општина у Лијевну,
архивске књиге, Деловодни протокол 1912–1940)

Православне Србе Босне и Херцеговине требало је, дакле, одвојити од Србије и направити за њих посебну организацију, неку нову „цркву босанску“, у духу „бошњаштва“ Бењамина Калаја.

У прилогу су изводи из архивске књиге у којој су дати изводи из документа са којима је парохијска администрација у једном селу у Лијевљанском пољу имала посла. Место Врбница је недалеко од Обљаја у коме је рођен и одрастао Гаврило Принцип, а деловодни протокол сведочи о друштвеном положају тамошњих Срба 1914. године. ■■

– Србија у Великом рату –

Срби у великом времену [III]

Блајоје Пантелић

„Бог није направио рај,
све док није видео *српске* муке.“

Највеличанственија и уједно најтужнија прослава Видовдана догодила се 1916. године у Великој Британији. Највеличанственија – јер је Видовдан, тј. „Косовски дан“ [Kosovo day] како су га називали, обележен у 40 градова и 12.000 школа широм Британије; кажу да је најсвечаније било у Лондону и Глазгову, односно у универзитетским центрима Оксфорду и Кембриџу. Енглеска штампа је тих дана била преплављена текстовима о Србији и посебно о Косову. Нешто слично се никада ни пре ни касније није догодило. Најтужнија прослава Видовдана – јер није прослављен у окупираној Србији.

У организацији Косовског дана учествовале су многе знамените личности, а ту је, наравно, био и Гилберт Кит Честертон. На Видовдан 1916. године Честертон је написао, бар по мом утиску, свој

најлепши текст о Србима, а као што знамо, написао је их неколико; ради се о чланку „Оно што се назива нацијом“ [„The Thing Called a Nation“] објављеном у магазину *The Daily News*, а који је касније прештампан у књизи *The lay of Kosovo: Serbia's past and present (1389–1917)* [изд. Kosovo Day Committee, London 1917]. Прелистајмо сада и овај Честертонов текст.

Честертон свој новински запис почиње следећим речима: „Препет стотина година, наши савезници Срби пошли су у Косовски бој, који ће представљати крај њихових победа и почетак њихове славе. Управо онда када је српско царство било смртно рањено, српска нација је добила прилику да докаже сопствену бесмртност; јер се бесмртност може открити тек у смрти. Тако је ужасно жива та хришћанска ствар коју зовемо нација, да је чак

и њена смрт – жива.“ Хришћанско учење о страдању и васкрсењу личности, Честертон примењује на читаву нацију, што му омогућава да говори не само о бесмртној слави појединаца, него и једног читавог народа.

Те ратне 1916. године Честертон наводи да „дан велике турске победе славе сви Срби широм света, изузев у Србији“, и додаје да је питати зашто је то тако исто као и питати који је разлог највећег ратног сукоба који се (до тада) догодио на планети. Пре него што се позабавио значајем који Видовдан има за српску нацију, Честертон се осврнуо на значај *видовданској парадокса* („непоражени пораз“) за разумевање духовног смисла Великог рата. Он наводи да „уколико бисмо желели да утврдимо духовни смисао овог рата на најједноставнији и најупечатљивији

„Срби можда и нису нарочито мирољубив свет, али у прилици о којој је реч, нема сумње да су они страна која је желела мир. Ваша је ствар ако мислите да је Србин рођени разбојник; али, у овој прилици, нема сумње да је Аустријанац тај који је покушао да изведе разбојништво. [...] Објективна је чињеница да је Аустрија тражила од Србије да се сагласи с тим да српски официри буду удаљени из службе по налогу аустријских официра; али и да се Србија потчини овоме у року од четрдесет осам часова. Другим речима, српском краљу је практично поручено да скине не само лаворике из два велика похода, него и своју закониту и државну круну, и то чак у року у којем се и од грађанина, чак и најмањег угледа, не очекује да подмири ни ситницу као што је хотелски рачун. Србија је тражила време за арбитражу – укратко, за мир. Међутим, Русија је већ отпочела с мобилизацијом; а Прусија је, подозревајући да би Србија на тај начин могла да се спасе, објавила рат.“

Гилберт Кит Честертон, Варваризам Берлина (1914)

начин, не верујем да бисмо могли наћи бољу дефиницију од ове која следи. 'Боримо се зато да бисмо успех претворили у пораз.'" То је конкретно значило да је било неопходно борити се да се Прусу подари Видовдан, „како би једног дана и он могао бити једнако цивилизован као српски сељак“.

Ова дијалектика *победе* и *пороза* могућа је једино у хришћанству. Честертон је, стога, у праву када каже да „постоји само једна религија која чак и своје победе украшава симболом пораза“, односно да „постоји само једна војска која носи слику свог команданта, не како се ди на престолу или јаше на коњу, већ како издише на крсту.“

У другом делу свог чланка Гилберт Кит Честертон, на карактеристичан – крајње духовит и проницљив – начин оспорава тада актуелан став да нема разлике између Турчина и „хришћанина из дивљина југоисточне Европе“, јер „обојица носе ножеве или, још горе, зато што се обојица придржавају религиозних обичаја.“ По Честертоновом суду, они који заступају овакво гледиште нису способни да разумеју велике и кључне историјске сукобе. А када би ствари сагледавали у адекватној оптици, видели би да се „управо у самим основама људске философије налази разлика између православних, предвођених храбрим и несрећним српским народом, и азијатске империје која их је поробила. То је суштинско питање које раздваја нацију која више није царство од царства које никада није било нација.“ Имајући речено у виду, наш аутор дефинише идеју нације као „сакрални осећај границе, утемељеност у једном скоро религијском значају пољопривреде, идеју имања дома на овој земљи“; он сматра да се „арапским пустињским војскама не може ни пребацивати да су нарушиле ову идеју, јер заправо оне никада нису успеле ни да је схвате.“

У наставку Честертон понавља своју стару тезу да је захваљују-

ћи ратоборности Срба Запад живео у миру, и додаје да се критика српског карактера која долази од западњака може окарактерисати једино као највиши ступањ покварености. „Јер у светлу историјских чињеница“ – како искрено запажа овај Енглез – „постаје савршено јасно да смо управо због њихове ратоборности ми могли себи да дозволимо да будемо мирољубиви. Уколико су они ватрени, такви су зато што је искључиво храброст која се граничи са фанатизмом била у стању да сачува границе хришћанства пред најездама непријатеља, у време када смо ми бирали своје прве парламенте и градили своје прве катедрале. Док се градило све оно што називамо светом, они су представљали зид тог света.“ Честертон упозорава да је приликом интерпретације извесних поступка Срба у неким критичним ситуацијама неопходно да се не губи из вида њихова историјска улога, да тако кажемо, пограничног чувара Европе.

Управо та „велика времена“ у којима су Срби живели доприносила су томе да оно што су на Западу биле политичке метафоре у Србији често буде реалност. „Уколико

су у бесу убијали тиране који су истовремено били и издајници, то је“ – по Честертоновом запажању – „зато што за њих фраза 'продавање прелаза' [selling the pass] није само отрцана политичка метафора, већ се често односи на стварни прелаз, преко стварних планина, чија би продаја донела пропаст стварним селима у стварној долини.“

На самом крају Гилберт Кит Честертон износи једно врло занимљиво и значајно тумачење мотива Срба да се са таквом снагом и храброшћу боре у Великом рату и одговор на питање ко је у ствари главни кривац за отпочињање ратног сукоба; цитираћемо тај последњи параграф новинског чланка у целини, јер то заиста заслужује, и њиме ћемо окончати наше ишчитавање његових по свему сјајних новинских текстова о Србима који су писани у време Првог светског рата: „Жива и опипљива представа издајника чини основну мотивацију Србије у рату. Срби гаје нарочито осећање према улози коју је одиграла Аустрија, и ми на Западу никада нећемо моћи то осећање у потпуности да схватимо. Да је Аустрија једини и потпуни кривац за свађу која је изазвала овај рат, то признаје свако са зрном памети у глави. Може се чак рећи да је то признала и сама Аустрија, с обзиром на то да је одбила сваку арбитражу и разговор. То признају и многи Немци, који додуше на рачун Аустријанаца као и на рачун остатка света желе да докажу беспрекорност сопствене врлине. Али Србин има нерешено питање са Аустријанцем које је утолико злокобније тиме што је духовне природе. За Србина, Аустријанац је хришћанин попут Јуде Искаротског. Он је хришћанин који му је забио нож у леђа док се он још борио лицем окренут невернику. И његов праведни гнев пун је пет векова сакупљеног јада и мрачан као онај дан жалости када је крв његових светитеља и јунака узалуд проливена на Косову Пољу.“

Визуелни језик ореола: порекло и развој кроз векове (II)

Милена Стефановић Саји

Круг као архетипски мотив постао је ореол, конкретан иконографски симбол који је имао различита значења у односу на контекст у коме је примењиван

Од IV века, у једном одређеном временском периоду, упоредо са кружним био је заступљен тип монограмних ореола. Крст или Христов монограм су постављани иза Христове главе или алегоричке представе Јагњета Божијег. Одвојивши се од наративних представа, христогорам је као симбол упућивао на тријумф над смрћу. Ускоро је коришћење монограма постало ређе, а слова алфа и омега су се појавила и постала чешћи пратиоци ореола са тумачењем из Откривења: Ја сам Алфа и Омега, Први и Последњи, Почетак и Свршетак (Отк. 22, 13), које указује на божанство Исуса Христа и Његову једносушност са Богом Оцем, у сагласју са догматима I васељенског сабора у Никеји.

У маузолеју Св. Констанце у Риму, налазе се две композиције датиране око 325. године, у којима Христос има плаве ореоле који указују на небеску славу. Овде је Христос представљен као оваплоћени Логос, божански посредник и давалац Новог Закона (Јеванђеља) Св. Павлу, а кључева Св. Петру. Ореол сугерише да Христос није обичан посредник ни учитељ.

Нову фазу која нам приказује ширење и повезаност ореола са учењем о Христовој природи, представља композиција Поклоњење мудраца у Цркви Санта Марија Мађоре у Риму, где Христос Младенац слично цару седи

сам на престолу, окружен анђелима који добијају ореоле, мудрацима и двома женским фигурама. Приметан је утицај одлука Ефеског сабора из 431. године, након кога су настали мозаици који у складу са њима наглашавају божанску природу Младенца пре крштења, супротно Несторијевим тврђењима. Отуда и Његов ореол (са малим крстом изнад главе) победника и божанског бића који га одваја од осталих.

Крајем V и почетком VI века, нама данас познати крстасти ореол који је карактеристична одлика распознавања Христа почиње учестало да се појављује, и знак је Спаситељеве жртве на крсту, победе над смрћу и паклом, а временом су на обе стране додата слова IC и XC.

Црква као евхаристијско тело повезана је са светим на два начина: у вечности али и кроз догађаје из његовог живота у историји и на тај начин се двоструко доживљава тајна светости. Тако се клања Христу као васкрслом и бесмртном, односно као есхатолошком Христу, али и ономе који је разапет и васкрсао за живот света и који је открио тајну љубави, а она се показује на ореолу који носи знак крста.

Историјска димензија која паралелно са есхатолошком доприноси иконографији, изражава се чињеницом да у ореолу, унутар кракова крста, стоји записано „ $\omega\omega$ “ (омикрон, омега, ни), дакле, лична појава Бога у Сину, који је

рекао – Ја Сам Онај Који Јесам (Изм. 3,14) – што значи да Он заиста постоји и да је извор живота.

У једном временском периоду поред округлог паралелно се појављивао и четвртасти ореол. Његово порекло води корене из антике. За нас је занимљив пример из касноантичке некрополе града Виминацијума код Пожаревца и овакви очувани примери су права реткост. У питању је портрет младе жене у оквиру заградне иконографије. Четвороугао као „тетрагон“ је симбол савршенства и вуче корене из питагорејског учења, да би се код Платона и Аристотела ова идеја даље развијала и касније била прихваћена од хришћана.

На самом почетку VII века папа Григорије Велики је пристао да буде насликан са четвртастим ореолом који од тада представља обележје живог савременика на земљи. Било је уобичајено да се округли ореол користи за светитеље, а квадратни углавном за свештенике али и лаике. Овај облик је примењиван да би се издвајали, као што можемо видети на мозаику у Цркви Св. Димитрија у Солуну, значајни ктитори и дародавци од светитеља. Уосталом, човечанство је од древних времена учавало темељну разлику између квадрата и круга. Круг је значао небо и вечност, а квадрат земљу и живот у времену, што и обележава квадратни ореол.

Византијски цареви и царице су, међутим, често представља-

Христос са тамном косом и брадом, катакомба Комодиле, касни IV век

Поклоњење мудраца, Црква Санта Марија Мађоре, Рим, 432–440. г.

ни са округлим ореолима и за време свог живота, сетимо се прелепих мозаика цара Јустинијана и царице Теодоре у Равени у другој четвртини VI века, и ту праксу су прихватили руски, српски, бугарски, отонски владари. По веровању Византинаца, инсигније владарског достојанства су биле божанског порекла, а Христос их је „послао“ посредством анђела првом цару хришћанину Константину Великом. Црква је увек издвајала хришћанске крунисане главе које су сликане за време њиховог живота са ореолом, који је представљао знамење не само личне светости, већ освешћености ранга православног владара.

Боје су светлосне и ореоли су били разнобојни. Од V и VI века преовлађујућу плаву боју ореола у мозаицима замењује златна. У овом периоду фреске такође имају жуту боју која се схвата у виду злата. Плава као симбол неба има предност у односу на друге боје али златна која ће касније преовладати, даје јаснију представу светлости. У питању је блистави сјај, апсолутна (боја) која не зна за разлику у интензитету и не трпи мешање са другим бојама. Поред симболике материјалног злата које се цени као израз светлости и блиставости, у богослужбеним књигама се помиње невештаствено злато које садржи у себи спиритуалне особине. Димензију светости Византинци су уочавали у злату као

у слици божанских енергија које делују у материји, и које около лика светитеља даје благодатну онтологију обожења. Употребљавано је и сребро за ореоле, које у хришћанској симболици представља божанску мудрост, као што злато евоцира божанску љубав према људима.

У теоретским разматрањима византијских мислилаца, списима отаца и животописима светитеља постоји идеја о вези између лика и духовног сјаја. Лик Мојсија је приказан као чудесна светлост у присуству Бога, а предање о Нерукотвореном образу говори како је Христово лице имало необичну лепоту и блистање, исијавање Логоса, духовну лепоту. Сведочанства о извесној светлости која обасјава изнутра ликове светитеља у тренуцима њиховог највишег узвишења и та озареност лика као најдубљег израза унутарње духовности преноси се иконографски на ореол. Та светлост је онтолошки спољашња и задобија се као дар Божији човеку, постаје унутрашња етичко–аскетска. Узрок ове светлости налази се у нествореној (нетварној) светлости, Тројичној заједници љубави. Све ово представља фундаменталну разлику поимања хришћанског ореола у односу на пагански.

Порекло назива као што су ауреол, ауреола, ореол (лат. *aureola*, тј. *corona* – светли венац; фр. *aureole* – ореол, венац, сјај; повезаност и са лат. *aureoles*, *aureus* –

Св. Димитрије са епископом Јованом и епархом Леонтијем, Базилика Св. Димитрија, Солун, средина VII века

златан), нимб, светокруг, светловенац (грч. *отеванп*) јасно нам исказују да је реч о светлосној еманацiji. Симбол је везе и омогућава нам да наслутимо пројаву вечног у историји. Ореол као симбол је иконографска одлика којом се изражава светост, промењено људско стање као последица духовне просветљености, а круг као универзални симбол представља свеукупност, целовитост, првобитно савршенство; округлост је света, као најприроднији облик.

Колико је овај симбол био прихваћен, извесно је по томе што су се у време раног хришћанства у Нумидији (данас јужни део Алжира) предани верници међусобно поздрављали са: „Желим ти да добијеш свој ореол!“

НАЈАВА

У ПОДГОРИЦИ

Научни симпозион у славу Св. Стефана Немање

У склопу свенародног молитвеног спомена и обележавања девет векова Св. Симеона Немање, Митрополија црногорско-приморска и Епархија будимљанско-никшићка организују Међународни научни скуп уз сарадњу највиших научних институција. Тим поводом је 22. маја 2014. г. у Подгорици одржан састанак чланова Организационог одбора на челу са Митрополитом Амфилохијем.

У циљу што делотворнијег сагледавања личности и дела Стефана Немање, његовог времена и благословених плодова његовог рада и наслеђа са богословског, историјског и научног становишта, своје предлоге су дали Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и професори универзитета др Срђан Пириватрић, др Милан Радујко и др Ђорђе Бубало, у име Византолошког института и Института за књижевност и језик САНУ и Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Научни скуп ће бити одржан током месеца октобра 2014. г. у Београду, манастирима Студеница и Ђурђеви Ступови код Берана и Подгорици.

У БРЕСТОВИКУ

Прослављени Свети Ермил и Стратоник

У суботу, 14. јуна 2014. године, протојереј-ставрофор др Радомир Поповић служио је Свету Литургију на мартиријуму из 4. века у селу Брестовик, на путу Београд–Смедерево. Саслуживали су свештени-

У БЕРЛИНУ

Аркадија – Рај на папиру

Појам Аркадија (Arcaḗdia) је у својој историјској и митолошкој варијанти изворно означавао планински пропланак на грчком полуострву Пелопонезу. Још у хеленистичком добу означавао је идилично место у природи на којем човек и животиње складно живе. Ова идеја је имала многобројне варијације у књижевности, уметности, музици и позоришту.

Почев од 18. века, појам Аркадије постаје генерични појам места идеалне жудње и носталгије. Поетска чаробна земља Аркадија је земаљски рај, идилични топос у коме пастири живе у складу са природом. Ова идеја је свој највећи развој имала током периода ренесансе у Италији. При томе је откриће штампе било проналазак који је послужио за распростирање митолошких слика, односно за визуелизацију аркадијске идиле.

У Берлину управо траје изложба „Аркадија. Рај на папиру. Пејзажи и мит у Италији“. Фокус изложбе је на Италији у распону од средине 15. до 17. века, односно епохе Ботичелија, Пармиђанина, Кампањоле и Гверчинија. Папирни рај се на овој изложби приказује на око 100 дела.

Слике идеализоване лепоте настале током поменутог периода, са мистично-митолошким мотивима, израз су најдубље унутрашње спојености са божанском љубавном чаролијом.

За ову изложбу је објављен каталог код издавача Михаела Инхофа (Michael Inhof Verlag) који је припремила Дагмар Корбахер, која је уједно и куратор ове очаравајуће изложбе.

Прошођакон Зоран Андрић

У БЕОГРАДУ

Путеви откривања изворне музике

У београдској синагоги је од 18. до 21. јуна 2014. године по петом пут одржан Ethno Fusion Fest. Представљајући изворну музику учешће су узели група Sormeh која је изводила персијску музику обојену и јерменским, грчким, бугарским и клезмер мелосом. Музику јужног Балкана представили су талентовани млади музичари из Враћа окупљени у групи Извор који су изводили песме из националне баштине Срба, Бугара, Македонаца, Горанаца, Грка и Турака. Домаћин фестивала група Shira U'tfila, са гошћама Иваном Мунђом (група Нит) и Инбар Бакал (Израел), изводила је сефардску музику Балкана, Медитерана и Блиског истока стварајући јединствен звук кроз модеран приступ историјском наслеђу.

Данко Страхинић

ци из Архиепископије београдско-карловачке. Том приликом окупио се знатан број верника како би за-

благодарили Богу и сетили се првих београдских мученика.

О ранохришћанским мученицима ђакону Ермилу и војнику Стратонику из данашњег Београда релативно се мало зна. Из житија ових светитеља зна се да су за веру у Христа пострадали 314. или 315. године, у римском граду Сингидунуму, у додунавској провинцији Горњој Мезији. Ова римска област је обухватала

БЕОГРАД

Хришћански пут ненасиља и обојене револуције

У Београду је 18. јуна 2014. године у организацији Хришћанског културног центра др Радован Биговић одржана трибина под називом „Хришћански пут ненасиља и обојене револуције“. Овом приликом говорили су др Миша Ђурковић (Институт за европске студије), др Александар Раковић (Институт за новију историју Србије) и Благоје Пантелић, као домаћин.

Разговарано је о коренима „ненасилног отпора“ у савременој политичкој борби и да ли је то феномен хришћанског порекла, као и да ли су tzv. „обојене револуције“ пример идеолошке злоупотребе хришћанског пацифизма и колики удео у томе имају српски отпораши. Такође, анализирано је и у којој мери је хришћанство утицало на Гандија, апостола савремене ненасилне борбе.

Тако се могло чути да је за једне то врхунски домет савремене демократије, који показује како се наводно диктаторски режими могу срушити ненасилним отпором, а за друге најновији усавршени облик специјалног рата којим пре свега САД и Британија подривају некооперативне режими у слабијим земљама како би извеле преврат и на власт доведле актере спремне да сарађују и отворе тржиште западним компанијама (Ђурковић). Речено је и да овакве револуције често прати рат (попут онога у бившој Југославији), али и пљачкашки походи (Ирак), па је питање како су то пацифистичке револуције. Такође је уочено да су велике жртве православне земље и народи, као и хришћани на Блиском истоку, тако да оне немају никакве везе са хришћанским пацифизмом (Раковић).

Снимак трибине биће доступан на интернет страници радија „Слово љубве“ (www.slovoljubve.com).

Данко Стирахинић

простор данашње Србије испод река Саве и Дунава до Ђердапа.

Из ранохришћанске прошлости Београда познато је да је први по имену познати епископ града био Урсакије, који је иначе био присталица Аријеје јереси, и то до краја живота (+371). Међутим, Урсакије вероватно није био и први хришћански епископ у Сингидунуму. Претпоставља се да је Београд већ крајем 3. века морао имати организован црквени живот, као и свог епископа.

Извор: <http://www.akademijaspc.edu.rs>

СМЕДЕРЕВО

Презентација научно-страживачког рада Високе школе СПЦ

Висока школа СПЦ за уметности и конзервацију континуирано ор-

ганизује и изводи ваннаставне активности на основу којих се остварује напредак у односу на предмет курикулума – црквене уметности и њихова обнова и заштита. Научно-истраживачки и уметнички рад се одвијају кроз редовне и ванредне активности како на пољу уметности, тако и на пољу науке.

У четвртак, 19. јуна 2014. године, продекан проф. др Радомир Поповић, мр Горан Јанићијевић и мр Јован Пантић, представили су

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.spc.rs

ДОЛИНА ИБРА
12 - 13. јул

ЛЕТЊА ДУХОВНА ШКОЛА
Соко 09 - 16. август

СВЕТИЊЕ МОСКВЕ
25. август - 03. септембар

МАНАСТИРИ БУГАРСКЕ
27. август - 02. септембар

КРСТОВДАН
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ
21 - 29. септембар

ОСТРОГ
сваког викенда

у Народној библиотеци у Смедереву издавачку делатност Високе школе Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију, са посебним освртом на научно-истраживачки рад професора. Госте и присутне је поздравио топлим речима добродошлице Драган Мрдаковић, директор Народне библиотеке у Смедереву.

На почетку представљања, проф. др Жељко Ђурић је присутне упознао са радом Високе школе, затим је говорио о пројектима и на крају представио издавачку делатност. Проф. др Радомир Поповић је говорио о неопходности преводила дела Светих Отаца на српски језик, те о томе како је Висока школа започела едицију превода – и најавио објављивање два списка Св. Никите Ремезијанског и Лактаница. Затим је проф. Горан Јанићијевић говорио о неопходности теоријских утемељења савремене црквене уметности, те је посебну пажњу у току свог излагања посветио уџбенику *Основи живописања*, аутора проф. Тодора Митровића. На крају промоције, мр Јован Пантић је приказао уџбеничку грађу која је настала на Високој школи у периоду од 2008. до данас, а која се искључиво тиче конзервације и рестаурације (са посебним освртом на позлатарске технике).

Извор: www.akademijaspc.edu.rs ■■

СИРИЈА

Отети архијереји су наводно живи и здрави

Двојица архијереја отетих у априлу 2013. године се, како преносе медији, налазе на северу Сирије, у граду Рака, још увек у заробљеништву.

Према извештају новина Ал Ак-бар, објављеном половином јуна 2014. године, епископи су „доброг здравља“. Новине наводе да иза отмице архијереја стоји група Асбат ал Ансар, која је лојална Ал Нусра фронту, тајно повезана и са Исламском државом Ирака и Леванта.

Ниједна група још увек није званично преузела одговорност за отмицу, али извори блиски Антиохијској Православној Цркви и сиријским властима тврде да се ради о „чеченским цихадистима“.

Двојица отетих архијереја су православни Митрополит Павле (Јазиги), брат Патријарха антиохијског Јована, и сиро-јаковитски Архиепископ Јохана Ибрахим, обојица из Алепа.

Међу разним верским и етничким заједницама у Сирији, хришћани чине око 5% становништва Сирије.

Извор: Мишројолија црнојорско-приморска

ШВЕДСКА

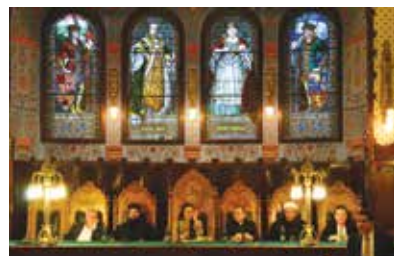
Прва жена архиепископ

У лутеранској катедрали у Упсали, духовном средишту шведских протестаната, за архиепи-

СУБОТИЦА

Деца Аврамова у савременом свету

У Великој већници Градске куће у Суботици 17. 6. 2014. године одржана је трибина „Закон Божији и деца Аврамова у савременом свету“. Том приликом разговарало се о вредностима које повезују верујуће, а учешће су узели отац Драган Стокин (Српска Православна Црква), веле-часни Андрија Анишић (Римокатоличка црква), ефендија Бајазит Ницовић (Исламска верска заједница), Томислав Халброхр (Јеврејска заједница), Софија Менџан (Мађарска Евангеличка хришћанска црква) и Јелена Јабланов Максимовић из Задужбине Конрад Аденауер, која је подржала скуп. Звучни запис могуће је послушати на адреси: <https://www.subotica.info/2014/06/18/zakon-bozij-i-deca-avramova-u-savremenom-svetu>.

Данко Стирахињић

скопа и поглавара Цркве Шведске по први пут у 850 година дугој историји цркве ове земље устоличена је жена.

Антје Жакелен, прва жена архиепископ Шведске, удата је и има две кћерке. Од 2007. године била је епископ у Лунду.

Црква Шведске има 6,5 милиона чланова – припада јој око 70 % становника Шведске. Краљевска породица по закону мора да припада овој верској заједници. Ова црква је вековима, до 1999. године, имала статус државне.

Муслимана у Шведској има 3 %, римокатолика 1,6 %, а православних 1,1 %.

Извор: Политика

МОСКВА

Библијски парк

У Москви ће ускоро бити направљен први парк са биљкама које се помињу у Светом Писму а његова изградња је предвиђена близу парка Свете Тројице у московској четврти Лефортово.

Пројекат ће коштати око 20 милиона рубаља а парк ће захватати пола хектара. Око 40 од 120 биљка поменутих у Старом Завету биће засађено овде, преноси Вечерњаја Москва.

„Потребна нам је подршка државних власти како би се наши планови остварили. Парк какав

желимо да направимо у Москви, биће сличан оном у Израелу, званом Неот Кедумин“, рекао је потпредседник руског Удружења архитеката Игор Воскресенски.

Биће засађено само оно дрвеће, жбунови и цвеће које може опстати и расти у локалној клими.

„Ту ће бити храст, јасен, бреза, зеленкаде, руже – симбол Исуса Христа, кринови – симбол Пресвете Богородице, врба – замена за палме али да бисмо представили и оне биљке које су споменуте у Библији а не могу расти у нашој клими, сачинићемо њихове копије од бронзе – додаје Воскресенски.

Извор: svetosavije.org / http://vm.ru

УКРАЈИНА

Гранатирана црква

У ноћи са недеље на понедељак, 16. јуна, мета гранатирања у борбама на југоистоку Украјине била је Црква Светог Серафима Саровског у селу Черевкова, недалеко од украјинског града Славјанск.

Неколико граната пало је у двориште храма, у потпуности уништивши капелу и трпезарију, саопштавају информативне агенције.

Пар недеља раније, крајем маја пострадао је још један храм у Славјанску – Црква Државне иконе Пресвете Богородице. Граната је, том приликом, експлодирала десет метара од цркве, поломивши

НЕМАЧКА

Баук религиозног аналфabetизма кружи Европом

Савремени дискурс о религији добија у ненаданом интензитету. И атеисти желе да буду „религиозни“. Угледни и утицајни хамбуршки недељник *Шпигел* је свој број од 7. јуна 2014. посветио теми будућности религије, односно вери без Бога, а други хамбуршки недељник, *Цајт*, насловио је свој број о празнику Свете Педесетнице „У потрази за благословом без Бога“: у фокусу је била тема ритуалних обичаја „изван цркве“, у вези са рођењем, венчањем и смрћу.

У читања и пажње вредном, управо објављеном месечном часопису *Хердер кореспондент*, пише реномирани салцбуршки професор фундаменталне теологије Грегор Хоф о „верујућим атеистима“. Ова идеја није зацело нова. Берлински философ Херберт Шеделбах је писао још пре 15 година о „верничком атеизму“, а италијански философ Марио Перинола је недавно писао о „вери без догми“.

У једној управо објављеној студији двојице циршких теолога – Ingolf U. Dalferth и Andreas Hunziker, *Gott denken – ohne Metaphysik?* – аутори се питају „да ли је могуће да се без икаквог осећања божанске присутности Бог осећа или замишља, односно да се Бог не мисли као било шта, већ само као Бог промишља?“.

Књига холандског атеистичког пастора Класа Хендриксена *Вера у Бога који не постоји* или пак француског философа Алена де Ботона *Религија за атеисте* дувају у исти рог.

Поплава књига ових или сличних наслова и дијалога са квазикуменским потенцијалима између религије и „спиритуалних“ и тобож „харизматичних“ групација, које *per se* нису и не могу бити црква, сведочи о агресивној кампањи против религије.

Кључним се у овом контексту може сматрати књига философа Курта Флаша *Зашто нисам хришћанин*, који се веома спретно и учено – Флаш је један од нај-

бољих интернационалних познавалаца средњовековне философије – са симпатијом обрачунава са различитим фигурама и моделима хришћанског мишљења, да би на крају ипак дошао до закључка да живот без Бога није сасвим бесмислен.

У овом контексту бисмо радо подсетили и на књигу Фридриха Вилхелма Графа *Глобални бојови: на који начин свет постоје супермаркет религија*. Граф тумачи религије као непрегледни низ малих и најмањих „алтернативних тржишних понуда“ езотеричних, спиритуалних или цихадистичких група и групација, које је тешко подвести под наслеђе једне велике религије. Укратко, то је као и у „супермаркету“ или глобалној пијаци у којој се понуде упућују читавом, глобалном свету. Локална божанства су *passé* (прошlost), вели Граф.

Франц М. Вукетиц (Franz M. Wuketits), теоретичар еволуције је објавио књигу *Шта атеисти верују*, у којој се износе атеистичке философије живота и из њих дедукована начела морала и етике.

У коме правцу треба ту дискусију усмеравати? У овом смислу су предлози већ формулисани: немачки евангелистички теолог Ханс-Мартин Барт је у својој књизи *Неконфесионално срећан* наговестио смер ка некаквом „религијско-трансцендентном хришћанству“. Ово бисмо могли назвати и *per absurdum ad absurdum*. Но, инспирацију за такве „тезе“ аутор налази у класицима евангелистичке теологије попут Карла Барта, Рудолфа Бултмана и Доротеје Золе.

Баук религиозног аналфabetизма кружи у друштву савремене Европе. Ма колико савремени дискурс о религији био какофон, дискусија је отворена, а религија је изазвана да сада понуди своје уверљиве одговоре. Отуда је сада на богословима да заоштре своја пера.

Пројођакон Зоран Андрић

прозоре, а оштећени су и фасада и црквена ограда.

Најстрашније је што у сукобима у Украјини има људских жртава, и што број страдалих расте из дана у дан.

Извор: Радио Светијора

ОСИЈЕК

Религија, одговорност, помирење

На Високом еванђеоском теолошком училишту у Осиеку, 20. и 21. јуна 2014. године, у организацији Хришћанског културног центра др Радован Биговић (ХКЦ) из Београда, Центра за истраживање рели-

гије, политике и друштва из Новог Сада и поменутог факултета организован је међународни научни скуп на тему „Религија, одговорност, помирење и транзицијска правда“ („Religion, Responsibility, Reconciliation and Transitional Justice“). У раду конференције учествовали су реномирани струч-

њаци из више европских земаља, а делегацију ХКЦ-а чинили су отац Александар Ђаковац, Благоје Пантелић и Славиша Костић. Отац Александар је говорио о односу религије и насиља, Пантелић о неопходности заснивања једне критичке политичке теологије, а Костић о доприносу православне теологије успостављању мира на простору западног Балкана. Сви учесници скупа су се сагласили да је неопходно радити на неговању међухришћанског и међурелигијског дијалога као и инсистирању на мирном решавању сукоба.

Извор: ХКЦ инфо

У ШТУТГАРТУ

Минхен-Дахау

Средином маја ове године, о. Илија Лимбергер, свештеник Руске Православне Цркве у Штутгарту, је организовао ходочашће у част Св. Владике Николаја Велимировића, од Мунског манастира у Оберменцингу до логора у Дахау. Отац Илија је у току ходочашћа прочитао пет текстова из књиге *Кроз шамнички њрозор*. На парастосу у руској капелици у логору Дахау о. Илија је поменуо поред Св. Николаја и блаженочившег Патријарха Гаврила Дожића и све знане православне затворенике овог логора. После ноћења и васкршње Литургије омладина се окупила у библиотеци Православног института, где је о. Николај Артемоф одржао предавање о Св. Александру Сморелу и хришћанским коренима антифашистичке организације Бела ружа. Сви учесници ходочашћа су пожелели да се на истом походу сретну и наредне године, уз констатацију да је овај пут био мало српских учесника.

Христијана Тешић
Фото: Каија Хорсун

НА КИМ

Дјеци Косова

На Задушнице, 3. јуна 2014, КУД „Крајина“ и организација Чувари Христовог гроба кренули су пут Косова како би реализова-

У САНКТ-ПЕТЕРБУРГУ

Митрополиту Амфилохију – *Honoris causa*

Наставно-научно вијеће Санктпетербуршке духовне академије, на предлог ректора Академије, Архиепископа петергофског Г. Амвросија, додијелило је 13. јуна 2014. Митрополиту црногорско-приморском Г. Амфилохију докторат *honoris causa*, саопштено је на званичном веб-сајту Академије (<http://spbda.ru/>).

ли пројекат „Дјеца Крајине, дјеци Косова“, чији је аутор председник „Крајине“ г. Милорад Загорац. Пројекат је подржан од стране Министарства културе које је обезбедило средства за пут. На путу до Гораждевца посетили су Грачаницу, Високе Дечане и Пећку Патријаршију. У Гораждевцу су их са нестрпљењем сачекала деца, која су са радошћу гостима рецитовала, певала, а чланови КУД „Крајина“ су узвратили песмом, игром и представљањем српских народних обичаја. Након што су поделили хуманитарну помоћ, са свешћу да народ у Гораждевцу својим животом чува веру, територију, Српство, језик, традицију, ходочасници су се тешка срца опростили и кренули натраг.

Милорад Загорац

У МАНАСТИРУ КРКА

Јубилеј матураната

Поводом 30-годишњег јубилеја матураната XIV генерације Богословије из манастира Крка, богослови из 1979–1984. су се окупили ове године у Крки. Св. Литургијом,

која је служена 10. јуна, начествовао је прота Драган Предић из Београда уз саслужење протојереја-ставрофора Зорана Иванића из Аделејда, Милана Благојевића из Кладова, протојереја Споменка Грујића из Батајнице, Момчила Вукше из Мелбурна, Душана Чавке из Кукујеваца и протонамесника Милана Поповића из Прилипа код Пожеге. За певницом су појали монаси и искушеници из Крке. На крају Литургије одслужен је помен за упокојене наставнике и ученике. После ручка са „матурантима“, Епископ далматински Г. Фотије је одржао час разредног старешине.

Проша Драган Предић

У ЕПАРХИЈИ ТИМОЧКОЈ

Одликовања и имендан

Епископ тимочки Г. Јустин, новоизабрани Епископ жички, служио је 9. јуна 2014. у Храму Вазнесења Господњег у Радујевцу Св. Литургију уз саслужење свештеника неготинског намесништва и свештеномонаха манастира

Последице мајских поплава

Последице мајских поплава ове године још увек нису и за дуго неће бити саниране. Помоћ стиже са свих страна, али потребима смо и даље потребни.

У Параћину: Митрополија банатска Румунске Православне Цркве са седиштем у Темишвару се међу првим помесним

Црквама одазвала апелу САС СПЦ за помоћ страдалима у тешким поплавама. За угрожене у подручјима Малог Зворника сакупљена је помоћ од 8 тона хране и воде и 10. јуна је стигла на своје одређиште у ЦО Доња Борина.

Делегација свештеника РПЦ је 11. јуна стигла у Параћин, заједно са сниматељима румунске националне телевизије и извештачима радија Румунске Патријаршије. Допремили су конвој са 51 тоном хуманитарне помоћи коју је румунски народ прикупио.

Ђакон Дејан Соколов

У Обреновцу: Две ЦО из Филинген-Швенингена и Штутгарта сакупили су и допремиле 7. јуна 16 тона хране, хемије, беби опреме, воде и одеће уз униформе за молере, алат и гвожђарију, ВДС-у који је драгоцену помоћ одмах отпремио у Обреновац.

Извор: ВДС

У Епархији средњоевројској: На позив своје Цркве да се помогне пострадалима, на подручју целе Епархије средњоевројске прикупљено је до сада 286.000 евра уз помоћ у виду конзервиране хране, хигијенског материјала, материјала за дезинфекцију, одеће и обуће. За угрожена подручја, у отаџбину је послато 60 шлепера, 19 камиона и 10 комбија.

Извор: Епархија средњоевројска

У Краљеву: Тешко пострадали регион Краљева 18. јуна је посетио Владика аустралијско-новозеландски Г. Иринеј са пратњом. Црвеном крсту Кра-

љева уручена је комплетна опрема за једну спасилачку екипу, као и 2.500 евра, које је донирала ЦО Св. Георгије из Камбрата. Од

ЦО из Аустралије, а преко рачуна Митрополије је за сународнике прикупљено до сада 389.926,25 аустралијских долара. Стигло је и више бродских контејнера са конзервираном храном, хигијенским материјалом, средствима за личну хигијену и дезинфекцију, одећом и обућом.

Извор: Митрополија аустралијско-новозеландска

У Вучиловцу: Двадесети дан од поплава, када се вода повукла из села Вучиловца и када је поправљен пут који је вода однијела, дошли смо до Храма Св. Пантелејмона. Заједно са о. Николом Лукићем ушли смо у храм и наишли на тужну слику: оштећен је у потпуности иконостас са иконама, Св. Јеванђеље, прибор за причешће, пресвлаке на Часном престолу, фреске на зидовима у висини до три метра, сав инвентар и ограда око порте. Штета износи од педесет до седамдесет хиљада марака.

Прошорејер-сѣаврофор Илија Филиповић

Извор: Епархија зворничко-шумланска

Буково. Том приликом Преосвећени је одликовао протојереја Благоја Томића правом ношења напрсног крста. Протојереј Влајко Банковић је одликован правом ношења напрсног крста на Св. Литургији којом је Владика началствовао 15. јуна у Храму Вазнесења Господњег у Јабуковцу.

На дан Св. Јустина Ђелијског, 14. јуна, Преосвећени је служио је Св. Литургију у Саборном храму у Зајечару, обележавајући овај велики празник, и свој имендан. Владика је на крају Литургије уручио др Ружици Ристић високо одликовање СПЦ, Орден царице Милице.

Извор: Епархија шимочка

У ШАПЦУ

На Летњиковцу

Св. Арх. Литургијом, којом је 10. јуна 2014. началствовао Епископ шабачки Г. Лаврентије у новом храму посвећеном Св. Тројици, свечано је прослављена прва слава цркве на Летњиковцу у Шапцу, којој је присуствовао велики број

мештана. Владика Лаврентије је у својој беседи похвалио труд верног народа и свештенства, напомињући да је Црква дом Божији, али да је истински храм сваки човек испуњен Духом Светим. По завршетку Литургије пререзан је славски колач и уприличено прво крштење у овом храму.

Ђакон Саво Лазећ

У ЕПАРХИЈИ ДАБРОБОСАНСКОЈ Новости у ЦО Илијаш

Одлуком црквених власти Епархије дабробосанске, о. Божићар Тановић из Фоче дошао је за новог свештеника СПЦ у Илијашу, Сарајево. Његов претходник, о. Дамјан Радовић, од сада ће службовати у Миљевини код Фоче. Поред Илијаша, о. Тановић ће богослужити и у суседним општинама Брежа и Вареш, као и у цркви у Нишићима, општина Илијаш. За две године службовања у Илијашу, о. Дамјан Радовић стекао је велике симпатије локалних верника и због послова око уређења унутрашњости овдашњег Храма Св. пророка Илије и црквеног дома. Према евиденцији свештенства, на целом подручју ЦО Илијаш сада има 127 српских домаћинстава, у Брези их је 38, у Варешу 42 и 26 у Нишићима. Пре рата од 25.155 становника општине Илијаш, Срби су били већински народ.

Српко Ђукић

У МЕЂУГОРЈУ Конгрес вјерника

Од 12. до 15. јуна 2014. у Етно селу Херцег у Међугорју је одржан Први конгрес вјерника у БиХ у организацији Међурелигијског вијећа, који је отворио председник овог вијећа у БиХ г. Хусејин Смајић, уз видео-обраћање ре-

У ГОСПИЋУ

Ходочашће за јадовничке жртве

Поводом 24. јуна – Дана сећања на Јадовно 1941 – организовано је ходочашће местима у региону Госпића где је од априла до августа 1941. на најокрутнији начин убијено 40.123 мушкараца, жена и деце, Срба и Јевреја од стране усташа НДХ. Посмртни остаци жртава никада нису ексхумирани из јама, нити достојно сахрањени.

Тим поводом у Плашком је промовисана књига *Јадовничка јолџица 1941*, аутора о. Драгана Шућура. Председник удружења „Јадовно 1941.“ (које је било организатор ходочашћа), др Душан Басташић, одржао је предавање о резултатима истраживања о страдањима у систему логора смрти Јадовно – Госпић – Паг. У црквеном храму у Плашком ходочасници су присуствовали Литургији коју је служио о. Горан Славнић.

Драгомир Вучићевић

Београдски форум за свети равноправних

ис-ул-улеме Хусеина Кавазовића, кардинала Винка Пуљића и г. Јакоба Финција. Отварању су присуствовали представници Амбасаде САД у БиХ, невладине организације *World Vision* и гошће из Јужне Кореје испред покрета „Свјетска мировна фондација“.

Учешће у конгресу је узело око 100 вјерника, православне, исламске, римокатоличке и јеврејске вјероисповијести, међу којима су биле и представнице Епархије захумско-херцеговачке.

Излагале су: проф. др Златиборка Попов Момчиновић, мр Белма Бешлић, мр Искра Табаковић, проф. др Дино Абазовић као и Слађана Ујић, добитница признања Врховне свјетске женске фондације за допринос квалитетнијем животу у сеоским срединама.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У ЕП. БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОЈ Јањски сабор

У Недељу Свих Светих, 15. јуна ове године, одржан је Јањски сабор код манастира Глоговаца у Јањи. Пред почетак Св. Арх. Литургије, Њ. П. епископи банатски Г. Никанор, звоничко-гузлански Г. Хризостом, новоизабрани славонски Г. Јован и бихаћко-петровачки Г. Атанасије осветили су ново зво-

но. На Св. Литургији је началствовао Епископ банатски Г. Никанор. Настојатељ манастира Клисина игуман Василије поделио је вернима иконе Преноса моштију Св. Аве Јустина Ћелијског, те су тако спојена два духовна догађаја – Пренос моштију Св. Аве Јустина и Јањски сабор у једну радост. Након Св. Литургије приређен је импресиван културно-умјетнички програм који су извели чланови Завичајног удружења Јањана.

Свештеник Здравко Бојојевић

У МИТРОПОЛИЈИ КУЗБАСКОЈ Владичанска посјета

Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије боравио је ових дана, по позиву Митрополита кемеровског и прокопијевског Г. Аристарха, у првој посјети сибирском крају. У Недељу Свих Светих, 15. јуна 2014, Митрополит Аристарх и Епископ Јоаникије служили су Св. Арх. Литургију у катедралном храму Кузбаске

митрополије, Знамењском саборном храму у Кемерову.

Међу свештенослужитељима, који су причешћивали вјернике, био је и Владика Јоаникије. Митрополит Аристарх је у свом обраћању захвалио уваженом госту на посјети и заједничком молитвеном сабрању и изразио признање за труд који Владика Јоаникије улаже у погледу очувања братских веза два народа и утврђивања вјечних православних вриједности у отаџбини.

НА ДУГОЈ ЊИВИ

Видовдански сабор

Поводом 22. годишњице пробоја „Коридора живота“ (18–26. јуна 1992) код манастира Св. кнеза Лазара на Дугој њиви, Модрича, 22. јуна 2014. одржан је сабор којим је обиљежена годишњица пробоја и прослављена крсна слава овог манастира.

Владика Хризостом, иначе и настојатељ ове свете обитељи је служио Св. Арх. Литургију, а потом и помен свим палима. Потом је Преосвећени присуствовао духовној академији која је одржана у порти манастира.

Беседећи, Епископ Хризостом је, између осталог, рекао: „Окупљени данас у име Божије и у част и помен Св. кнеза Лазара, косовских јунака и свих од Косова до данашњих дана палих за крст часни и слободу златну, ево молитвено и са поносом сјећамо се наших очева, синова, браће и рођака који испунише оно што је божанско – живот свој положише за другог! Они 1992. обновише Косовски завјет Св. кнеза Лазара „земаљско је за малена царство, а небеско увијек и довијека“.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

Протојереј-ставрофор Петар Стајић (1935–2014)

Протојереј-ставрофор Петар Стајић се упокојио 6. јуна 2014. године на Војномедицинској академији у Београду.

Рођен је 14. априла 1935. године у селу Спанчевцу, крај Бујановца. Завршио је Богословију у Призрену 1954. године и Православни богословски факултет у Београду 1960. године. Рукоположен је 19. јануара 1969. године у чин ђакона, а 25. јануара исте године у чин презвитера од стране Патријарха српског Германа. По рукоположењу постављен је за духовника Цркве Ружице и капеле Свете Петке. Ову пастирску службу је вршио све до пензионисања.

За службеника Патријаршијског управног одбора постављен је 1. фебруара 1969. године. Касније је био и директор овог значајног црквеног тела. Од 2000. године обављао је и дужност рачуноиспитача и финансијског инспектора Архиепископије београдско-карловачке. На предлог Патријарха Павла, одликован је правом ношења напрсног крста на Васкрс, 1. априла 2007. године.

Са супругом Станијом имао је ћерку Биљану и сина Јована.

Упокојио се 6. јуна 2014. године на Војномедицинској академији. Заупокојену Литургију је служио Његово Преосвештенство новоизабрани Епископ аустријско-швајцарски Г. Андреј у Цркви Светог Трифуна у Малом Мокром Лугу, док је свештено опело одслужио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уз саслужење двадесет свештеника и седам ђакона, а у присуству великог броја свештеника и службеника Патријаршије.

Посмртно слово је одржао лично Патријарх истакавши прилежан рад проте Петра Стајића у свим службама које су му биле поверене.

Прота Петар Стајић је сахрањен на мокролушком гробљу 12. јуна 2014. године.

Прошођакон Сиевица Раијајић

Годишњица упокојења др Хаџи Стојана Адашевића (1933–2013)

Др Стојан Адашевић гинеколог и акушер борац за очување живота нерођеног детета, рођен је у Београду 16. априла 1933. од родитеља лекара. Врло рано је остао без оца, а преживео је и Други св. рат, што га је научило да се бори. Медицински факултет је завршио 1957. а од 1962. је радио у Железничкој болници на Дедињу, као специјализант, а потом као специјалиста гинекологије и акушерства.

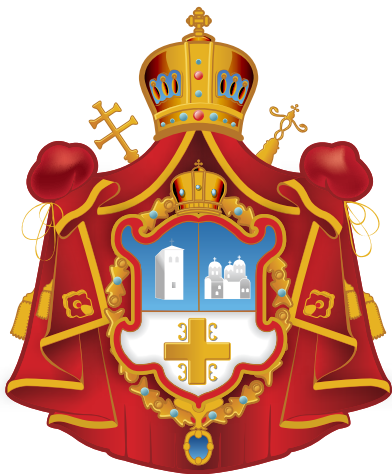

Био је врстан стручњак, ерудита који је говорио неколико светских језика, увек спреман да помогне. Изабрао је тежак животни позив који је провео борећи се за „право на живот“. Спасио је небројено жена и деце у својој каријери. Први чланак о „белој куги“ је објавио у *Полицији* 1989, што је био чин својеврсне храбрости у том тренутку. Од тог времена стално је био присутан у средствима информисања држећи трибине широм Србије и Црне Горе.

Упокојио се 15. јуна 2013. године. Сахрањен је на Руском гробљу у Београду.

Љ. Павићевић

Конкурс за упис у I разред богословија Српске Православне Цркве за 2014/15. школску годину

Синбр. 861/14.

Свети Архијерејски Синод у седници својој, под горњим бројем и датумом донео је ову одлуку:

На основу чл. 9 Уредбе о богословијама Српске Православне Цркве, за наредну школску 2014/15. годину у I разред богословија Српске Православне Цркве примити следећи број ученика:

ЕПАРХИЈА		ЗА БОГОСЛОВИЈУ								свега:
		Св. Саве	Св. Кирила и Методија приремено у Нишу	Св. Арсенија	Св. Три Јерарха	Св. Петра Дабробосанског	Св. Петра Цетињског	Св. Јована Златоуста	Св. Кирила и Методија у Призрену	
1.	Београдско-карловачка		1	2			1	1		5
2.	Аустралијско-новозеландска		1							1
3.	Аустријско-швајцарска			1						1
4.	Банатска	2	1	2			2			7
5.	Бањалучка	1	1	1	2	2		1		8
6.	Бачка	2	2	2				2		8
7.	Бихаћко-петровачка			1	1		1	1		4
8.	Браничевска	1	1			1	2			5
9.	Британско-скандинавска						1			1
10.	Будимска	1								1
11.	Будимљанско-никшићка						3	1	1	5
12.	Ваљевска	1			2		1	2	1	7
13.	Врањска		1					2	1	4
14.	Горњокарловачка				3	2				5
15.	Дабробосанска	1				5	1			7
16.	Далматинска				5	1				6
17.	Жичка	1	1	1		1	1	2	1	8
18.	Загребачко-љубљанска	1		1	2					4
19.	Западноамеричка	1								1

20.	Западноевропска			1					1
21.	Захумско-херцеговачка			1		1	1		3
22.	Зворничко-тузланска	2		1		2	2		7
23.	Источноамеричка			1				1	2
24.	Канадска		1	1					2
25.	Крушевачка		3			1		2	7
26.	Милешевска					1			1
27.	Нишка	2	4					1	7
28.	Новограчаничко-средњезападноамеричка	1		1					2
29.	Осјечкопољска и барањска			1	1				2
30.	Рашко-призренска							7	7
31.	Славонска			1	1				2
32.	Средњоевропска					1			1
33.	Сремска	1		3			1		5
34.	Темишварска	1	1	1		1			4
35.	Тимочка	1	1	1				1	4
36.	Црногорско-приморска		1				4		5
37.	Шабачка	1			2		1	1	5
38.	Шумадијска	2	1	1		1		3	8
39.	Аутономна Охридска Архиепископија	1	1	1	1	1	1	1	7
Свега:		24	22	24	20	21	23	23	13
									170

Школовање у богословији траје пет година, уз обавезно полагање завршног богословског испита.

Сви примљени ученици биће смештени у школском интернату, и у истом уживати: храну, огрев, осветљење и лечење у случају болести.

Кандидат за пријем у богословију треба да испуњава ове услове:

1. да није старији од 18 година;
2. да није ожењен;
3. да је завршио основну школу, најмање са врло добрим успехом и примерним владањем;
4. да је душевно и телесно здрав;
5. да има развијен слух и глас за певање; и
6. да има основно знање катихизиса и познавање Господњих и Богородичних празника.

Молбе за пријем подносе се одмах надлежном архијереју, преко надлежног парохијског свештеника.

Уз молбу прилажу се следећа документа:

- а) оригинал извод из матичне књиге крштених, издат од надлежног пароха;
- б) сведочанство о завршеној школи, заједно са ђачком књижицом и оценама;
- в) лекарско уверење да је душевно и телесно здрав;
- г) уверење надлежног парохијског свештеника о владању и подобности за свештенички чин, и да није ожењен;
- д) писмени пристанак родитеља/старатеља да кандидат може учити богословију;
- ђ) писмену обавезу своју и својих родитеља/старатеља, потврђену од надлежног пароха, да ће уредно уплаћивати управи богословије одређени допринос за своје издржавање у интернату школе (осим роди-

теља и старатеља, ове обавезе могу дати и епархије, црквене општине и манастирске управе, у којем случају дотични ученик је њихов питамац);

Молба се таксира по Правилнику о наплати црквених такса.

По истеку рока за подношење молби, надлежни архијереј одредиће комисију од три члана, која ће прегледати приспеле молбе, и установити – који од пријављених кандидата испуњава услове; па онима који не испуњавају одмах вратити молбе са свима прилозима; а оне који испуњавају позвати на полагање пријемног испита. Поред другог, посебну пажњу обратити на слух и глас кандидата. На основу резултата овог испита, архијереј ће одлучити које кандидате и за коју богословију прима као будуће свештеничке кандидате за своју епархију.

Све ово обавити благовремено, и о резултату извести Свети Архијерејски Синод и управу дотичне богословије – најдаље до 15. августа 2014. године. Управи доставити документа примљених ученика, осим оних под г), д), и ђ), које задржати за архиву епархије.

Непримљеним кандидатима одмах вратити њихов документ; а примљеним издати потврду о пријему, и саопштити им да се 31. августа ове године јаве управи богословије за коју су примљени.

На основу ових потврда и примљених извештаја, управе богословија ће извршити упис у I разред, и о томе одмах – уз доставу списка – извести Свети Архијерејски Синод.

Из седнице 5. јуна 2014. године.

РУЧНО И ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО

У Руса, Грка и Светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: **са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина**

СВЕЖЕ: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звон 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)...

ЧАСОВНИЦИ

- **Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;**
- **Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.**

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

САЈТ: zelmir.atSPACE.com;

szeljko7@gmail.com

065/920 5 851 ; 064/20 80 145

Помозите и ви обнову Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на КиМ – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЏБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)		
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом		
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом		
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом		
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом		
Свештосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом		
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом		
Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија					